№ 79 ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ, 13 ԱՊՐԻԼԻ

1910

ԵՐԵՍՈՒՆՈՒԹԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ, 13 ԱՊՐԻԼԻ № 79

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը 6 րուբլի.
Առանձին համարները ԱՄԵՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.
Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատանը.
Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція «Мшакъ» Сергіевская ул., № 5.
կամ Tiflis, Rédaction «Mschak».
Խմբագրատան տելեֆօն № 253.

ՄՇԱԿ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից).
Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզվով
Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 20 կոպէկ.
Տպարանի տելեֆօն № 228

ՄՇԱԿ

ԱՊՐԻԼԻ 1-ԻՑ ՄԻՆՉԵՒ ՏԱՐՎԱՑ ՎԵՐՋԸ 8 ՌՈՒԲԼԻ

12 ամսվ.՝ 10 ր., 6 և 7 ամսվ. 6 ր., ամսակ. 1 ր. Ամերիկա՝ տարեկան 6 դօլլար, Եւրոպա՝ 32 ֆր., Պարսկաստան՝ 10 ր., Թիւրքիա՝ 120 ղրուշ։

Հասցէն փոխելու համար պէտք է ուղարկել հին հասցէն, նոյնպէս և 40 կոպ. (կարելի է և նամակադրոշմով)։

Հասցէն. ТИФЛИСЪ, Редакція «МШАКЪ». TIFLIS, Rédaction «MSCHAK».

Յայտարարութիւնների համար վճարում են. I երեսի վրա իւրաքանչիւր տողատեղին 20 կոպ., վերջին երեսի վրա՝ 10 կոպ.։ Կովկասից դուրս յայտարարութիւնները ընդունվում են բացառապէս Торг. Домъ „Л. и Э. Метцль и К°" ֆիրմայի միջոցով Մոսկվայում, Պետերբուրգում և Վարշավայում։

ԱՊԱՌԻԿ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԿԱՄ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ ՉԷ ԸՆԴՈՒՆՎՈՒՄ

Օր. ՎԱՐԴՈՒՀԻ և ՀՄԱՅԵԱԿ ՅԱԿՈԲԵԱՆՆԵՐԸ ցաւօք սրտի յայտնում են իրանց ազգականներին և ծանօթներին իրանց անմոռանալի եղբայր՝ Ֆրանսիական նաւային «Մէսաժէրի-Մարիտիմ» Ընկերութեան ագէնտ

ՎՐԹԱՆԷՍ ՅԱԿՈԲԵԱՆԻ

մահը, որ տեղի ունեցաւ ապրիլի 10-ին՝ երկարատև և ծանր հիւանդութիւնից յետոյ։ Յուղարկաւորութիւնը աւագ-երեքշաբթի, ապրիլի 13-ին, առաւօտեան ժամը 10-ին, իր բնակարանից (Ֆրէյլինսկայա փող. № 15) դէպի Ջգրաշէնի ս. Աստուածածին եկեղեցին։ Թաղումը Խօջիվանքի գերեզմանատանը։
(կ.ե.) 418. 2—2

Թիֆլիսի Քաղաքային Վարչութիւնը

սրանով յայտարարում է, որ հողային և Ջրանցքային աշխատանքների, նոյնպէս և երկաթուղային կայարանից խողովակներն աշխատանքի տեղը տանելու ԱՃՈՒՐԴԸ նշանակված է ներկայ ապրիլ ամսի 22-ին, ցերեկվայ ժամը 12-ին։

Գրաւական պահանջվում է 500 րուբլի։

Պայմանները կարելի է տեսնել ամեն օր, բացի տօն և կիրակի օրերից, առաւօտեան ժամը 10-ից մինչև ցերեկվայ ժ. 3-ը Ջրանցքային Բաժանմունքի գրասենեակում։
(ու. կ. ե.) (տու.) 397. 3—3

Adresse Télégraphique SANITAS
Адресъ телеграммъ САНИТАСЪ Тифлисъ

ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
ԴԵՂԱՏԱՆ ՄԹԵՐՔՆԵՐԻ
ԱՈՒԵՍՏՐԻ
ԹԻՖԼԻՍ, ԲԱԳՈՒ, ԲԱԹՈՒՄ.
ՄԵԾ ՔԱՆԱԿՈՒԹԵԱՄԲ
ԱՄԵՆԱԼԱՒ ԸՆԾԱՆԵՐ
Տօների համար
ՋՈՒՐԵՐ
անուշահոտ ջրերով (духи)
ԲԱԶՄԱԹԻՒ ՆՈՐՈՅԹՆԵՐ
տու. 421. 1—1

Թիֆլիսի Ժողովարան

Այսօր, երեքշաբթի, ապրիլի 13-ին, պ. պ. անդամների, կանդիդատների, նրանց ընտանիքների և հիւրերի համար։

Ա. Ա. ԵԱՐՕՇԷՆԿՕՆ կը կարդայ
Դասախօսութիւն
ՕԴԱԳՆԱՑՈՒԹԵԱՆ մասին։

Ցոյց կը տրվեն լուսապատկերներ և Բլերիօյի, Վուազէնի և Րայտի աէրօպլանների կաղապարները (модель)։

Դասախօսութեանը կը թոյլատրվեն աշակերտ-աշակերտուհիները։

Հիւրերը՝ անդամների յանձնարարութեամբ՝ վճարում են մուտքի համար 50 կ.։

Դասախօսութեան սկիզբը երեկ. ժ. 9-ին։
(տու.) 425. 1—1

ԿՈՎԿԱՍԻ ՀԱՅՈՑ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ

յայտնելով, որ առաջիկայ Զատկի տօների առիթով շնորհակալութեամբ ընդունում է աղքատների համար նուէրներ դրամով, մթերքներով և շորով, ամենայն օր առաւ. ժամը 9-ից մինչև 2-ը և երեկ. ժամը 5-ից մինչև 7-ը Ընկ. գրասենեակում (Абасъ-Абадская площадь № 7, с. д.), խնդրում է բարեսիրտ անձերին օգնութեան հասնել թշուառներին։
(ե.հ.) (տու.) 422. 2—1

ԳՈՒՆԷ ԱՅՍՈՒՀԵՏԵՒ

—

Նկարիչ Գ. Բաշինջաղեանի նամակից, որ տպված է «Մշակի» այսօրվայ համարում, մեր ընթերցողները կը տեղեկանան, որ արդէն մշակված են Էջմիածնի տաճարի վերանորոգութեան մրցանակի պայմանները և նրանք շուտով կը հրատարակվեն ի գիտութիւն հանրութեան։

Ուրեմն՝ սկիզբը կը դրվի հրապարակական մրցութեան եղանակին էջմիածնական շինութիւնների վերաբերութեամբ։

Վաղուց բոլորը սպասում են այդպիսի կարգ սահմանվելուն։ Վաղուց առում-անգում էին, որ հանրապատական շինութիւնները պէտք է կառուցվեն, հիմնված լաւագոյն ծրագիրների և յատակագիծների ցուցումների վրա։

Երբ մի անգամ սովորութիւն կը դառնայ այդպիսի կարգով առաջ ընթանալ, այնուհետև կը վերանան սարքերից այն մեղադրանքները, որոնք յայտնվում են այս ու այն մասնաւոր ազդեցութեան վերաբերութեամբ, շինութիւնների ոճի, ճարտարապետական և գեղարուեստական պահանջների մասին և հնարաւորութիւն տրված կը լինի ամեն մի անհատի՝ առաջարկելու լաւագոյն ծրագիրը, եթէ նա կազմել պատրաստել է այդպիսին։

Հայկական խոշոր հաստատութիւններ և տաճարների շինութեան խնդիրը հրապարակ է մղում բացի եւրոպական ճարտարապետական գիտութեան ցուցումներից նաև հայկական ոճի, հայկական զրուագների, գեղագծերի և զարդերի գործադրութեան պահանջը։

Եթէ մի 20—30 տարի սրանից առաջ գոյութիւն ունէին միայն թոյլ ակնարկներ հայկական գեղարուեստի և ճարտարապետութեան մասին, այժմ բոլորովին ուրիշ համոզմունք է տիրում գիտակ շրջաններում։ Փոքր ի շատէ ուշադիր վերաբերմունքը դէպի խնդիրը և հայ ճարտարապետական յիշատակարանների բարեխիղճ ուսումնասիրութեան փորձերը ցոյց տուին, որ չափազանց հոխ և բազմատեսակ են այն նիւթերը, որոնք ներկայացնում են հայկական ճարտարապետութեան և ոճի բնոյթը։

Այդ նիւթերը մինչև այժմ չեն հրատարակված։ Առանձին դէպքերում, պատահաբար լոյս են տեսել մի քանի նիւթեր այս ու այն տաճարի կամ հնութեան նկարագիրների հրատարակութեան միջոցին։ Իսկ ամբողջացված ուսումնասիրութիւն և սիստեմօրէն կազմված մի ժողովածու դեռ գոյութիւն չունի։

Մինչդեռ այդպիսի մի հրատարակութիւն արդէն ներթական պահանջ է։

Ոչ միայն հանրապատական շինութիւնների կառուցման համար պահանջ և կարևորութիւն է զգացվում ունենալ հայկական ոճի ցուցումները, այլ և մասնաւոր շինութիւնների ձեռնարկողները յաճախ ցանկութիւն են յայտնում օգտվել այդ ցուցումներից տիպական-գեղարուեստական զրուագների և զարդերի համար։

Մեր հաստատութիւններից որևէ մէկը պէտք է նախաձեռնութիւն վերցնի իր վրա կազմակերպելու մեր ակնարկած հրատարակութեան գործը։

Այդ կարող են անել և Էջմիածինը, և Կ. Հ. Բարեգ. Ընկերութիւնը և կամ ճարտարապետների և նկարիչների մի ընտրեալ յատուկ մասնաժողով։ Եթէ այդ մարմիններից ոչ մէկը չունի ներկայումս պատրաստ գումար այդ բանի համար, նրանք կարող են գոնէ նախաձեռնութեան աշխատանքը վերցնել իրանց վրա և գուցէ կարող լինեն գրաւել յատուկ նուիրատուութիւն այդ գործի համար։

Մրցութեան սկզբունքի ներմուծումը կը կանոնաւորի հանրապատական շինութիւնների կառուցման գործը, իսկ հայկական գեղարուեստական նիւթերի հրատարակութիւնը և գործադրութիւնը կը տան բնորոշ գոյն ու փայլ այդ շինութիւններին։

Ա. Քալանթար

ՌՈՒԶՎԷԼՏԸ ՊԱՐԻԶՈՒՄ

—

Պարիզ, 10 ապրիլի

Ռուզվէլտը Սորբօնում մի դեկլուցում կարդաց, որով, յենվելով Ֆրանսիայի և Միացեալ-Նահանգների պատմութեան օրինակների վրա, պարզեց հանրապետութեան քաղաքացու պարտականութիւնները։ Ռուզվէլտը պարտականութիւնների հիմունքում դնում է ձգտումն դէպի իդէալը և կեանքի գերագոյն ձևերը. նիւթական բարեկեցութիւնը չէ կարող իդէալ լինել։ Հեղինակը յիշում է այն փաստը, որ բերում են Միացեալ-Նահանգներին նրա միիւարդէրներից շատերը. խօսելով մամուլի ազդեցութեան մասին, Ռուզվէլտը գտնում է, որ նրա մի մասը գրգռելով մասսաների վատ բնազդները անբարոյականացնում է հասարակական կարծիքը։ Յիշեցնելով յետոյ, թէ նա անհատական անկախութեան կողմնակից է, Ռուզվէլտը միջազգային յարաբերութիւնների հարցում եռանդով պաշտպանեց միևնոյն մօրալի պահպանութեան անհրաժեշտութիւնը քաղաքականութեան մէջ ևս, ինչպէս մասնաւոր կեանքում է։ Վերջում Ռուզվէլտը խօսեց Ֆրանսիայի և Մ.-Նահանգների անկեղծ և շիտակ բարեկամութեան մասին։

Ռուզվէլտը ներկայ եղաւ գիտութեանց ճեմարանի նիստում, որի պատուաւոր անդամն է նա։ Ճեմարանի նախագահը իր ճառի մէջ ի միջի այլոց այն միտքը յայտնեց, թէ խաղաղութիւնը հաստատուն կը լինի սոսկ այն ժամանակ, երբ ժողովուրդների օրինական բոլոր պահանջները բաւարարութիւն գտնեն։ Ռուզվէլտը յայտնեց շնորհակալութիւն։ (Հ. Գ.)

—

Պարիզ, 10 ապրիլի

Ֆալիէրը ի պատիւ Ռուզվէլտի ճաշ տուեց։ Ներկայ էին Լուբէն, Բրիանը և բոլոր մինիստրները։ Ֆալիէրը բաժակ առաջարկեց Ռուզվէլտի կենացը իբրև մի պանծալի մարդու, մեծ քաղաքացու և Ֆրանսիայի մեծ բարեկամի։ Ռուզվէլտը շնորհակալական ճառ արտասանեց ցոյց տրված ընդունելութեան համար և շեշտեց, որ երկու երկիրների համակրանքը արտացոլում է հեռաւոր անցեալը և կը մնայ ապագայում ևս։ (Հ. Գ.)

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

—

Բրիւսէլ, 10 ապրիլի

Թագաւորի, թագուհու, դիպլոմատիական մարմնի, մինիստրների և պարլամենտի անդամների ներկայութեամբ հանդիսաւորութեամբ բացվեց համաշխարհային միջազգային ցուցահանդէսը։ Թագաւորը շնորհակալութիւն յայտնեց ցուցահանդէսի յանձնաժողովին ազգի կողմից և ասաց, որ միջազգային ցուցահանդէսը մեծ ազդեցութիւն կունենայ ընդհանուր խաղաղութեան գործի վրա։ (Հ. Գ.)

—

Վիեննա, 10 ապրիլի

Պատգամաւորների պալատը ընդունեց 220 միլիօն կրօնի փոխառութիւն կնքելու օրինագիծը։ (Հ. Գ.)

—

Վիեննայից հեռագրում են, որ Հռօմի պապը արքեպիսկոպոսութեան տիտղոս է շնորհել Վիեննայի Մխիթարեան միաբանութեան նորընտիր աբբահայր Գրիգոր վ. Գովրիկեանին։ Ինչպէս յայտնի է, հանգուցեալ Այտնեանից յետոյ, որոշ հանգամանքների շնորհիւ, այս միաբանութիւնը զրկված էր մինչև մի առժեան իր ինքնավարութիւնից և կառավարվում էր Հռօմից ընտրված տեղապահով, որ էր հ. Թոռնեան։ Իսկ այժմ, արքեպիսկոպոսական աթոռի վերահաստատվելով, միևնոյն ժամանակ վերականգնվում են միաբանութեան բովանդակ իրաւունքները։

—

Բերլին, 10 ապրիլի

«Ֆրանկֆ. Ցայտ.»-ին հաղորդում են Աթէնքից, որ կրետական ազգային ժողովը գումարվում է ապրիլի 26-ին։ Ջր նայած թիւրքերի սպառնալիքներին, բոլոր կուսակցութիւնները միաձայն պահանջում են, որպէսզի քրիստոնեայ պատգամաւորները երդում տան յունաց թագաւորին։ Երեքշաբթի Կորֆի մօտ գալու է յունաց դեսպանը ընտանիքով։ Ազգաբնակութիւնը մտադիր է մեծ պատիւներով ընդունել նրան։ (Հ. Գ.)

—

Վաշինգտօն, 10 ապրիլի

Միացեալ-Նահանգների Պէկինի դեսպանը հեռագրում է պետական դեպարտամենտին, որ երկիւղ կայ Խունանում անկարգութիւնները սաստկանալուց, որի համար խնդրում է օգնութիւն ուղարկել։ (Հ. Գ.)

—

Լօնդօն, 10 ապրիլի

Ռէյտերի տեղեկութիւնների համաձայն, արտաքին գործերի մինիստրութիւնը Պէկինի անգլիական միսսիայից հեռագիր է ստացել, թէ Չանշա քաղաքում կազմակերպված աւազակախմբերը շրջակայքում նոր ապստամբական շարժում են բարձրացրել։ Բոլոր օտարազգիները, բացի մէկից, փախել են բրիտանական երկու նաւով։ (Հ. Գ.)

—

Տօկիօ, 10 ապրիլի

Հաղորդում են, որ Լօնդօնի ճապօնական ֆինանսական գործակալը պայմանագիր է կապել Ռուզվէլտի միջոցով մայիսի սկիզբներին 27 միլիօն ֆունտի արտաքին փոխառութիւն բաց թողնելու մասին։ (Հ. Գ.)

—

Բուխարեստ, 11 ապրիլի

Թագաւորի հրովարտակով փակվեց պարլամենտի նստաշրջանը։ (Հ. Գ.)

—

Բէլգրադ, 11 ապրիլի

Թագաւորը մինիստրների ուղեկցութեամբ եկաւ Կրագուէվաց հեղեղից փչացած տեղերը այցելելու համար։

Հեղեղի պատճառած վնասները հաշւում են մի քանի միլիօն։ Մօրավայի և Կրագուէվացի մի մասի գետափնեայ գիւղերը մնացել են ջրի տակ։ Շատ ընտանիքներ կորցրին իրանց գոյքը։ Տնանկները տեղաւորվել են դպրոցներում, հասարակական շինութիւններում և մասնաւոր տներում։ Վնասվածները օգնութիւն են ստանում հասարակական գումարներից։ Հացահատիկները փչացան։ Մօրավա գետի վրա լողում են բեկորներ և վնասված մանր անասուններ։ Ազգաբնակութիւնը սարսափահար է։ Ջրերի թիւը անյայտ է։ Սերբիական Կարմիր խաչը հանգանակութիւն բացեց։ (Հ. Գ.)

—

Զագրեբ, 10 ապրիլի

Խորվատական սէյմի նիստում տեղի ունեցան բուռն տեսարաններ։ Պատգամաւոր Ստարչէվիչը, շօշափելով պետական դաւաճանութեան դատավարութեան հարցը, յայտնեց, որ Կշավի բաժնի պետը դատախազի համար գրեց մեղադրական ակտը։ Սկսվեց աղմուկ, թշնամական աղաղակներ բարձրացան Ֆրանկի կուսակցութեան հասցէին։ Նախագահը նիստը ընդհատեց։ Յետոյ Ֆրանկը խոստովանեց, որ բաժնի պետը, յիրաւի, գրեց ճառ դատախազի համար։ Բան Տօմաշիչը յայտնեց, որ երբ պետական մարմինները ենթարկվում են յարձակումների, սէյմը չէ կարող մնալ իր պաշտօնում։ (Հ. Գ.)

—

Պարիզ, 11 ապրիլի

Կօնեակի շրջանում ընտրողական բիւրօյի նախագահը սպանվեց ատրճանակով։ Միւս տեղերում ընտրութիւններն անցել են հանգիստ։ (Հ. Գ.)

—

Լակչարեզ, 11 ապրիլի

Այրվեցին մի քանի հարիւր տուն, քաղաքային վարչութեան շինութիւնը, կաթօլիկների եկեղեցին և վանքը։ Վնասը հաշւում է երկու միլիօն դօլլարի։ (Հ. Գ.)

—

Պետերբուրգ, 10 ապրիլի

Ցերեկվայ ժ. 2-ին Նիկօլայէվի երկաթուղու ապրանքային կայարանում հրդեհ ծագեց։ Կրակը ընդգրկեց 1500 քառակուսի սաժէն տարածութիւն։ Այրվեցին մօտ 100 հազար պուդ խոտ ու այլ ապրանք և 59 ապրանքատար վագօն։ Վնասը հասնում է 200 հազարի։ (Հ. Գ.)

—

Պետերբուրգ, 11 ապրիլի

Անցեալ տարվայ Ֆինլանդիայի երկրորդ սէյմի ամենահպատակ զեկուցագիրը Բարձրագոյն այն առաջարկութեան դիմաց, որի համաձայն ֆինլանդական գանձարանը վճարելու էր 1908 թւի զինուորական ծախքերը, ինչպէս և միւս տարիների համար, թողնված է անհետևանք։ (Հ. Գ.)

—

Մօսկվա, 10 ապրիլի

Ուսպէնսկի տաճարում Թանգագին իրերը գտնելու առիթով կատարվեց գոհաբանական մաղթանք։ Հասարակութեանը թոյլ չեն տալիս տաճար մտնել։ Թանգագին ակները ստուգում են։ (Հ. Գ.)

—

Նիւ-Եօրկ, 10 ապրիլի

Ամստերդամում (նահ. Օհայօ) քարածուխի հանքերում պայթումից սպանվեցին 18 բանւոր։ (Հ. Գ.)

—

Պետերբուրգ.—Շատ են խօսում Պետերբուրգի սենատորական վերաքննութեան մասին։

Յամառ լուրեր են պտտում, թէ Վիտտէն նշանակվում է ճանապարհների հաղորդակցութեան մինիստր։ («Б.»)

—

Մօսկվա.—Անձնապան եղաւ 2-րդ Պետական Դումայի նախագահ Գօլօվինի եղբայրը։ («Б.»)

—

Վիլնա.—Երեք օր առաջ տեղումս կատարվեցին բազմաթիւ կալանաւորութիւններ քաղաքական հողի վրա, գլխաւորապէս ինտելիգէնցիայի մէջ։ («Б.»)

—

Կիեվ.— Ստօլիպինի կարգադրութեամբ դադարեցին հրէաներին արտաքսելու գործողութիւնները։ Կազմվեց յատուկ մասնաժողով հրէաների իրաւունքները վերաքննելու համար։ («Б.»)

—

Լօնդօն.—Համայնքների պալատում խոշոր միջադէպ է պահպանողականների և իրլանդացիների միջև։ Չեմբէրլէնը, հանդէս գալով իրլանդացիների դէմ, վիրաւորանք հասցրեց հանգուցեալ Պարնէլին։ Իրլանդացիները աղմուկ բարձրացրին. նախագահը նիստը փակեց։ («Б.»)

—

Վիեննա.—Բուդապեշտի մօտերը նախ-

ընտրական ժողովին տեղի ունեցան խոշոր անկարգութիւններ: («Б.»)

—

Զագրէբ, 11 ապրիլ

Ֆրանկի կուսակցութեան անդամ Կարշնիավին մերժեց, որ ինքն է կազմել մեղադրական ակտը, և յայտնեց, որ դատախազին ներկայացրեց ձեռագիրը միայն պատմական տեղեկութեան համար: (Հ. Գ.)

ԹԻՒՐՔԻԱՅԻ ՇՈՒՐՋԸ

—

Սալօնիկ, 10 ապրիլ

Շեվքէթ-Տուրգութ փաշան յայտարարութիւններով տեղեկացնում է ալբան ազգաբնակութեանը, որ զօրքերն եկել են կարգականոնը վերահաստատելու և յանցաւորներին պատժելու համար: Ընդգծելով ալբանացիների հայրենիքին ցոյց տուած ծառայութիւնները, Տուրգութ փաշան Ղուրանից բերած ցիտատներով յորդորում է իշխանութիւնների ձեռքը յանձնել ապստամբներին:

Ժողովրդական լուսաւորութեան մինիստրի կարգադրութեամբ՝ տեղական կառավարական գիմնազիայի ծրագրից հանվեց ալբանական լեզուի դասընթացքը:

Պրիշտինի մօտ, դիտելուց յետոյ, Շեվքէթ փաշան դիմեց զօրքին մի ճառով, որով յիշեցնելով երդումի մասին և ընդգծելով ալբանացիների հետ ունեցած կրօնական կապերը՝ խնդրեց զինուորներին, որ նրանք, որոնք չեն կամենում մասնակցել Ալբանիան խաղաղեցնելու գործին, հեռանան կազմից՝ դասաճանութիւնից խուսափելու համար: Այդպիսիներ չերևացին: Թիւրքաց զօրաբանակի գլխաւոր կայանը, ըստ երևոյթին, լինելու է Լիպլեանը, ուր Ֆերիզօվիչից ուղարկվեցին 8 նոր բատալիօն:

Ապստամբները շարունակում են խմբվել Պօգրեմի շրջակայքում, Պրիզրէն տանող երկու ճանապարհների երկարութեամբ: Նրանց շատը գտնվում է Կրբարում: Նրանց թիւը հասնում է 8000-ի: Շնորհիւ տիրող կարգի, ապստամբները ոչ մի վնաս չը պատճառեցին սերբերին: Ալբան ազգաբնակութիւնը դադարել է քաղաք այցելելուց: (Հ. Գ.)

—

Կ. Պոլիս, 10 ապրիլ

Սուլթանի հիւանդութիւնը կարճատև է: Վտանգ չը կայ: Ընդհանուր դրութիւնը բաւարար է, հիւանդութիւնը ընթանում է նօրմալ կերպով:

Դօյմա-Բաղչէում վերջին եռեւ սաբաթվայ ընթացքում նկատվեցին կարմրուկի 32 դէպք:

Հաղորդում են, որ Լիվանում դրուզները ընդհարվել են քրիստոնեաների հետ:

Պատգամաւորների պալատում սկսվեցին բիւջէի վիճաբանութիւնները: Ֆինանսների մինիստրը մատնանշեց, որ կառավարութեան գլխաւոր ուշադրութիւնը դարձված է զօրքի վրա, որ անհրաժեշտ է ներքին և արտաքին թշնամիների դէմ կռիւ մղելու համար: Զօրքի կազմը ուժեղացված է: 7 միլիօն դեֆիցիտը մինիստրը յոյս ունի ծածկել աւելորդ եկամուտներից, որոնք հետզհետէ աճում են: Մինիստրը յոյս է դնում նաև մաքսային տուրքերը 4%-ով աւելացնելու վրա՝ համաձայնութիւն կապելով առաջուց մեծ պետութիւնների հետ: Աւստրիան և Գերմանիան արդէն տուել են իրանց համաձայնութիւնը: Հարկ եղած դէպքում մինիստրը կը դիմէ փոխառութեան, որովհետև Թիւրքիայի վարկը մեծ է, նրա չը մշակված հարստութիւնները անհագին են: (Հ. Գ.)

—

Սալօնիկ, 11 ապրիլ

Պատերազմական գործողութիւնները Ալբանիայում սկսվեցին: Ապրիլի 9-ին Ֆերիզօվիչում կենտրոնացած զօրքերը, թւով 9 բատալիօն՝ լեռնային և դաշտային թնդանօթներով և գնդակացիրներով Շեվքէթ - Տուրգութ փաշայի հրամանատարութեամբ, առաջացան Պրիզրէնի ճանապարհով, Սախմիայի վրայով: Սմիլիա և Գօզանցա գիւղերի մէջև տեղի ունեցաւ առաջին հանդիպումը ալբանացիների հետ: Մի ժամ շարունակ թնդանօթներով ռմբակոծվում էին Գօզանցա և Բաչակ գիւղերը: Զօրքերը գրաւեցին Սախմիայում: Գիշերով ալբանացիները յարձակում գործեցին, որ առաջ բերեց երկարատև հրացանաձգութիւն: Ապրիլի 10-ին զօրքերը բաժանվեցին երկու մասի. մէկը դիմեց դէպի Պրիզրէն Բաշանի մօտերը գտնվող ալբանացիներին ջարդելու համար, միւսը դէպի Լիպլեան՝ Լաբարի և Եփերցա գիւղերում դիրքեր բռնած ալբանացիների դէմ: Ֆերիզօվիչում մնաց առաջին զօրաբանակի օթեւրոդ գունդը բերդապահ բատալիօնով: (Հ. Գ.)

—

Սալօնիկ, 11 ապրիլ

Երրորդ զօրաբանակի քննիչ պետերը շարունակում են խորհրդակցել: Լուբերին նայած՝ գերակշռում է խաղաղասէր տրամադրութիւնը. միայն Ջէվադ փաշան պնդում է խիստ միջոցների և պատժիչ զօրամասը մինչև 50,000 հոգու հասցնելու վրա: Ելբասանի շրջակայքում ազգաբնակութիւնը նոյնպէս դժգոհութիւն է ցոյց տալիս նոր հարկերի դէմ: Սպատում ալբան ազգաբնակութիւնը դուրս արեց հարկահաններին: Այնտեղ ուղարկվեցին ժանդարմներ և զինուորներ:

Սալօնիկ եկան աւստրիական «Էրցհէրցօգ Ֆերդինանդ» և «Մակօ» զրահանաւերը և «Բէկա» ականանաւը:

(Հ. Գ.)

—

Պրիշտին.—Բօսնիայից եկած սահմանագլխի գաղթականները հաւատացնում են, որ Թիւրքաց սահմանագլխին գտնվում են մեծ քանակութեամբ աւստրիական զօրքեր: («Б.»)

—

Կ. Պոլիս.—Հաղորդում են, որ Բաղդադում լուրջ անկարգութիւններ են տեղի ունեցել Նազիմ-բէյից դժգոհ մի քանի օֆիցէրների ձեռքով: («Б.»)

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ ՇՈՒՐՋԸ

—

Թէհրան, 10 ապրիլ

Սփեհդարին և սարդար Ասադին յանձնվեց կաբինէտի կազմումը իրանց հայեցողութեամբ:

Ծայրայեղ նացիօնալիստների մէջ մեծ յուզմունք է նկատվում:

Սպասալարի մզկիթում տեղի էր ունենալու մի մեծ միտինգ երկիրը կործանող Թաղի-Զադէի դէմ, բայց ոստիկանութիւնը արգելք եղաւ: (Հ. Գ.)

—

Թաւրիզ, 10 ապրիլ

Թաւրիզ-Ուրմիա հեռագիծը երկու տարվայ դադարումից յետոյ սկսեց գործել: (Հ. Գ.)

—

Ատարա.—Արդաբիլի նահանգապետը հեռագրում է տեղական անջումանին, որ Եփրեմը փառաւոր ջարդ տուեց շահսէվան ցեղերի միացեալ ուժերին. հրամանատար Բաղի-Ղուլին սպանվեց. շահսէվանները փախան թողնելով կռւի դաշտում 60 սպանված և տալով 20 գերի: Եփրեմը առաջացաւ դէպի Խալխալ: Քաղաքը ցնծութեան մէջ է: («Б.»)

—

Թէհրան.—Ներկայ մինիստրական ճգնաժամը յանձնում է դանդաղ: («Б.»)

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՈՒՍԱՆՈՂ ՍԱՐԳԱՐԵԱՆ

—

Երէկ, ապրիլի 12-ին, առաւօտեան, «Մշակի» խմբագրութիւնը ստացաւ Գանձակից հետևեալ հեռագիրը. «Ձեր սան ուսանող Սարգարեանը վախճանվեց»:

Ո՞վ էր Ալէքսանդր Սարգարեանը:

Մի վտիտ, ծաղկոտ, թոքախտաւոր, առողջակազմ, առոյգ, կայտառ ուսանող, 24 տարեկան, որի պատմութիւնը գուցէ հազարերորդ անգամ գալիս է ապացուցանելու այն փաստը, թէ ամեն տարի շնորհիւ չքաւորութեան, շնորհիւ անխնամատարութեան հարիւրաւոր, հազարաւոր ապագայ յոյսեր, ծաղիկ հասակներ մահանում, չքանում են և թառամում մայիսեան կարճիր վարդի պէս, հէնց որ նրանց դիպչում է կեանքի մի ամենադոյզն խորշակ: Այդ ցաւալի մահը նորից արդարացնում է, որ օր առաջ անհրաժեշտ է գլուխ բերել այն սարդասէր հիմնարկութիւնը, որին ձեռնարկել են իշխանուհի Մ. Թումանեան և մի խումբ անձինք՝ Աբասթումանում մի սանատորիա կառուցանելու թոքախտաւորների համար: Ես հաւատացած եմ, որ եթէ լինէր այդպիսի մի սանատորիա, ծաղկահասակ ուսանող Սարգարեանը, որին ժպտում էր կեանքը, որ լի էր յոյսերով և ձգտումներով, զոհ չէր գնայ անագորոյն թոքախտին:

Ուսանող Սարգարեանը, չը նայելով որ ատլէտի կազմուածք ունէր, առողջ թոքեր, զոհ գնաց սակայն թոքախտին, որովհետև չը կար մի սանատորիա, ուր նրան կարելի լինէր զետեղել ժամանակին և փրկել մահից:

Ալէքսանդր Սարգարեանը, չքաւոր ծնողների զաւակ, շնորհիւ իր ընդունակութեան աւարտում է Գանձակի կլասիկ. գիմնազիան և մտնում Օդեսայի համալսարանի բժշկական ֆակուլտետը: Հայրը, մի խեղճ լրագրավաճառ, անկարող էր հոգալ որդու ուսման ծախքը, ուստի նա ստիպված էր դասեր գտնել: Տեսնելով որ անկարելի է բարձր ուսումն ստանալ առանց փոքր ի շատէ օժանդակութիւն ունենալու, նա 1908 թւին եկաւ Թիֆլիս դասեր գտնելու, մի քիչ փող հաւաքելու, ուպէս զի կարողանայ գնալ շարունակել ուսումը: Այդ տարի ամառը «Մշակի» խմբագրութեան մէջ նա գտաւ զբաղմունք, ստանալով ամսական 30 րուբլի. ապա մի քանի դասեր գտաւ և կարողացաւ խնայել մի փոքր գումար, իսկ «Մշակի» խմբագրութիւնը, աջակցութեամբ Ալէքսանդր Մելիք-Ազարեանցի և մի երկու հոգու, կարողացաւ նշանակել նրան ամսական թոշակ 25 րուբլի, և նա անցեալ տարի սեպտ. 1-ից նորից մտաւ Օդեսայի համալսարանը: Այդ 25 ր. թոշակով, հօրից ստացվող ամսական 10 ր. և մի քանի էժանագին դասերի գնով նա իրան ապահովված էր զգում և շարունակ ուրախ նամակներ էր գրում և վարդագոյն յոյսեր տածում իր ապագայի վերաբերմամբ: «Իմ առաջին գործը կը լինի,—գրում էր նա,—ուսումս աւարտելուց յետոյ՝ հատուցանել իմ պարտքը իմ բարերարներին»:

Դեկտ. ամսին նա մրսելով հիւանդանում է և բրօնխիտ ստանում: Ինչպ'ս երևում է, բժիշկները լաւ չեն բժշկում: Տօներին, հիւանդ, գալիս է Գանձակ ծնողների մօտ, այդտեղ ևս, տեղական մի բժշկի զանցառութեան պատճառով (որի համար յետոյ Օդեսայի հայ ուսանողները բողոքեցին) խեղճ ուսանողի հիւանդութիւնը աւելի ևս սաստկանում է և փոխվում է թոքախտի: Ծնողները և բարեկամները ուղարկում են նրան Սուխում, ուր մեղմ և առողջարար օդը կազդուրում է նրան մի փոքր, բայց տեսնելով որ ծախքը ահագին է, նա, այդ հաստ երիտասարդը, չը կամենալով ծանրութիւն լինել իր ծնողների և օժանդակողների վրա, առանց նրանց յայտնելու, նորից վերադառնում է Գանձակ փետրվարին: Այդտեղ հիւանդութիւնը սաստկանում է և տեղական բժիշկները ուղարկում են նրան Թիֆլիս այն յոյսով, որ Արամեանցի նորաբաց հիւանդանոցը կը պատսպարէ նրան և այդտեղ ստանալով լաւ խնամք, կարող է բժշկվել: Բայց հիւանդանոցը չը կարողացաւ ընդունել. նա ստիպվեց պառկել հիւրանոցում, և բժիշկ Ամիրխանեան մարդասիրաբար խնամում էր նրան, թէև առաջին վայրկեանից անյոյս յայտարարեց: Միայն մի լաւ սանատորիա կարող է բժշկել նրան —ահա ինչ էին ասում բժիշկները: Բայց մատչելի՞ էր մի խեղճ ուսանողի լաւ սանատորիա և որտեղ գտնել: Բժիշկ Ամիրխանեանի խորհրդով ծնողները նրան նորից տարան Գանձակ, և ահա այդտեղ նա վախճանվեց:

Եթէ լինէր մի սանատորիա, օրինակ Աբասթումանում, անշուշտ նրան կարելի էր ուղարկել այդտեղ և նա կազատվէր մահի ճիրաններից:

Խեղճ Ալէքսանդր Սարգարեան: Որքան կենսունակ, ուրախ էր և գեղածիծաղ յոյսերով: Այդ ամենը նա իր հետ տարաւ գերեզման: Եւ հասարակութիւնը զրկվեց մի ուժից, որ պատրաստվում էր նուիրվել նրա ծառայութեան:

Հանգիստ աճիւնիդ, բարի և համեստ երիտասարդ:

Հ. Ա.

ԿՕՆԿՈՒՐՍԻ ՆԱԽԱԲԱՆԸ

—

Էջմիածնի տաճարի վերանորոգութեան համար ընտրված Թիֆլիսի մասնաժողովը արդէն վերջացրել է իր աշխատութիւնը և շուտով յայտարարելու է կօնկուրս:

Դեռ նոյեմբերի 11-ին 1908 թ. քուէարկութեամբ ընտրվեցին երեք հոգի ճարտարապետներ, որոնց համար նշանակվեց հինգ հարիւրական րուբլի վարձատրութիւն, պարտաւորեցնելով նրանց կազմել համապատասխան նախագիծ վերոյիշեալ գործի համար:

Բացի այդ՝ մասնաժողովը յայտարարում է ընդհանուր կօնկուրս, որին կարող է մասնակցել ամեն մի ցանկացող: Ամենալաւագոյն պրօեկտի համար նշանակված է հազար րուբլի մրցանակ: Եթէ ընտրեալ երեք ճարտարապետներից մէկի աշխատութիւնը ճանաչվի բոլորից գերազանց, նա ստանալու է բացի արդէն իրան յատկացված 500 րուբլուց՝ կրկին 500 ր., այսինքն 1000 ր.:

Ուրեմն թէ վարձված երեք ճարտարապետները և թէ ուրիշ մասնակցող արուեստագէտները միևնոյն իրաւունքն ունեն մրցանակ ստանալու նկատմամբ:

Թէ ինչու համար երեք հոգի ընտրվել են 500-ական րուբլի վարձատրութեամբ, քանի որ ընդհանուր կօնկուրսը յայտարարվելու էր, սրա պատճառն այս է, որ մասնաժողովը ի նկատի ունեցել է այն ձախորդ հանգամանքը, որ երբեմն տեղի է ունենում նմանօրինակ դէպքերում, այսինքն որ կօնկուրսին մասնակցող ոչ ոք չէ լինում: Եւ այսպէս՝ մասնաժողովը ցանկացել է յամենայն դէպս իրան ապահովել երեք հատ պրօեկտներով:

Խնդրում ենք այս հարցով հետաքրքրվող բոլոր անձերին ունենալ վերոյիշեալը նկատի:

Փ. Բաշինջաղեան

ՀԱՅ-ՎՐԱՑԱԿԱՆ ԲԱՆԱՍԻՐՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱԺՈՂՈՎԸ ՅԵՏԱՁԳՎԱԾ

—

Ինչպէս յայտնի է մեր ընթերցողներին՝ առաջիկայ յունիս ամսին պէտք է կայանար Թիֆլիսում հայ-վրացական բանասիրութեան գործիչների մի համագումար:

Նախապատրաստական խորհրդակցութիւններով պարզված էին համագումարի ծրագիրները, կազմը և նոյն իսկ զեկուցումների մի մասը:

Սակայն թոյլտուութեան վերաբերեալ ձեռնարկութիւնները չափազանց մեծ ժամանակ խլեցին և մինչև վերջին օրերը դեռ չէր ստացվել թոյլտուութիւն:

Ուստի աւելի նպատակայարմար գտավեց յետաձգել համագումարը:

Ցաւալի է, որ մի գողեցիկ կուլտուրական գործ խոչընդոտներ հանդիպեց և յետաձգվեց:

Այժմ պէտք է հոգալ, որ համագումարի յետաձգվելը գոնէ նպաստէ աւելի լուրջ և ընդարձակ նախապատրաստութեան ապագայ համագումարի համար:

Ա. Բ.

ՎԵՐԵԼՔ ԱՐԱՐԱՏԻ ՎՐԱ

—

Ա. Եւանգուլեան, ապրիլի 9-ին, Թիֆլիսի հասարակական կլուբում կարդաց զեկուցում այն ճանապարհորդութեան մասին, որ նա իր ընկերներով կատարել են 1902 թւին դէպի Արարատի գագաթը:

Զեկուցողը պատմեց, որ նրանք նախապատրաստվել են իրանց ճանապարհորդութեան համար, վերցրել են օդերևութաբանական ուսումնասիրութիւնների համար գործիքներ և ճանապարհորդութեան համար անհրաժեշտ պարագաներ:

Եղանակը եղել է նպաստաւոր, երկինքը պարզ, օդը ջերմ: Բոլոր մասնակցողներն էլ կարողացել են բարձրանալ մինչև գագաթը առանց հիւանդանալու և առանց վտանգների ու կորուստների:

Բարձրանալով գագաթը նրանք հաստատել են գագաթի վրա մի փոքրիկ արկղ օդերևութաբանական գործիքներով: Եւ այդ դժուար չէ եղել կատարել, որովհետև գագաթի վրա եղած հին սառոյցը և բազմաթիւ ծանր քարերը հնարաւորութիւն են տուել ամրացնել արկղի ներքին մասերը:

Վերելքը կատարվել է Սարդարբուլաղի կողմից երկու օրվայ ընթացքում:

Զեկուցումից յետոյ տեղի ունեցաւ իշխ. Գ. Թումանեանի նախագահութեամբ զրոյց, որի ժամանակ քննութեան առարկայ դարձան մի քանի հարցեր, օրինակ թէ ինչու բարձր սարի գլխին աչքի տեսութիւնը ուժեղանում է և նոյն իսկ ակնոց գործածողները կարողանում են առանց ակնոցի լաւ տեսնել այն, ինչ որ առաջ չէին կարողանում տեսնել. նոյնպէս այն, թէ ինչու գլխի ցաւն և ծանրութիւնը շատ շուտ անցնում են տաք թէյ խմելուց և այլն:

ՍՈՒԽՈՒՄԻ ԴԷՊՔԸ

—

Սուխումի հայոց եկեղեցում ներկայացում տալու մասին վերջերս լրագրութեան մէջ երևացած տեղեկութիւնների առիթով ես հնարաւորութիւն ունեցայ ստոյգ տեղեկութիւններ քաղել որ և կարևոր եմ համարում յայտնել: Սուխումի շրջանի գործակալը տեղեկանում է, թէ Կուրբ-դերէ գիւղի եկեղեցում թատրօնական ներկայացում է եղել մարտի 21-ին և շտապում է նոյն գիւղը. տեսնում է սեղանի վէմ քարը վերցրած, եկեղեցում աթոռներ շարված, սեղանի վրա լիմօնադի դատարկ շշեր թափթփված. նա յայտնում է այդ մասին շրջանի նաչալնիկին, միևնոյն ժամանակ հեռագրում է թեմի առաջնորդ Գաբրիէլ արքեպիսկոպոսին, որտեղից հեռագրական պատուէր է լինում խստիւ արգելել նման դէպքերը և տեղեկացնել՝ թէ ովքեր են եղել պատասխանատուները: Միևնոյն ժամանակ առաջնորդը հեռագրում է Վեհափառ Կաթողիկոսին, որից առաջնորդին հրաման է լինում խստիւ արգելել:

Առաջնորդը մարտի 31-ին, շրջաբերական գրութիւնով, վիճակի հոգևոր կառավարութիւնների և գործակալների միջոցով պատուիրում է թեմի բոլոր քահանաներին և ի միջի այլոց գրում է. «Թէ գործակալները, թէ ծխական քահանաները և թէ երեսփոխանները, որոնք անուշադիր և թոյլ վերաբերմունք ցոյց կը տան այսպիսի դէպքերում, գործի գլուխ կանգնածների հետ կենթարկվեն օրէնքի ամենախիստ պատասխանատուութեան»:

Այնուհետև առաջնորդարան է հասնում գործակալի յայտարարութիւնը, ներկայացրած պիեսից մի կտոր՝ տպագրած մի գրուածք, ներկայացման տոմսակներ ծախող և թատրօնի նախաձեռնող Խաչատ Սարիբէգեան Տէր-Յովհաննիսեանի բացատրութիւնը. վերջինիս անցագրից երևում է, որ նա թիւրքահպատակ է, իսկ խոստովանութիւնից երևում է, որ եղել է ճեմարանի աշակերտ, որին չորրորդ դասարանից դուրս են արել. իսկ մասնաւոր տեղեկութիւններից երևում է, որ անցագիրը կեղծ է, նա ռուսահպատակ է, Կարսի շրջանի Կիւրակդարա գիւղացի:

Սուխումի շրջանի կառավարիչը Սարիբէգեանին բանտարկել է, իսկ առաջնորդը դիմել է Քութայիսի նահանգական դատարանի պրօկուրորին յանցաւորին օրէնքի խստութեամբ պատժելու: Գիւղացիները բաժանվել են կողմերի. մի մասը կամենում է Սարիբէգեանին պատժել, իսկ կան և մարդիկ, որոնք աշխատում են անվնաս հանել նրան:

***

ԲԱԳՈՒԻ ՈՒՂԱՐԿՈՒԹԻՒՆԻՑ

—

Կ. Հ. Հրատարակչ. ընկ. ճիւղը Բագւում

Տեղական հայ գործիչների մի փոքրիկ շրջանում վերջին տարիներս միտք է եղել յղացած կազմակերպելու հրատարակչական մի ընկերութիւն, որի նպատակը պէտք է լինէր լոյս ընծայել զուտ մանկական ընթերցանութեան համար մի շարք հրատարակութիւններ թէ հայ հեղինակների ինքնուրոյն աշխատութիւններից և թէ թարգմանական:

Այդ խումբը «Ծրածանի» հրատարակութիւն անունով վերջին ժամանակներս հրատարակել է Ս. Աւետիսեանի «Պողը» և «Անձնուէր բարեկամը» թարգ. Ղուլիքխեանի: Միևնոյն ժամանակ արդէն տպագրութեան է յանձնել մանկական պատկերազարդ մի աշխատութիւն «Էշը և Ուղտը» վերնագրով՝ հեղինակութիւն բանաստեղծ Յ. Կոստանեանի:

Բացի դրանից նա ընտրել է բաւականաչափ աշխատութիւններ ևս առաջիկայում լոյս ընծայելու դիտաւորութեամբ: «Ծրածանի» հիմնադիրները, ինչպէս տեղեկացանք, նորերս առաջարկութիւն են ստացել Կովկասի Հայոց Հրատարակչական Ընկերութիւնից միացնել իրանց հրատարակչական գործունէութիւնը ընկերութեան հետ, ուրիշ խօսքով՝ դառնալ Բագուի նրա ճիւղը:

Ընկերութեան կողմից արված այդ առաջարկը ապրիլի 1-ին քննութեան ենթարկվեց «Ծրածանի» հիմնադիրների նախաձեռնութեամբ հրաւիրված ընդհանուր ժողովում, ուր և վճռվեց ընդունել այդ առաջարկը՝ միայն թէ մի պայմանով, որ «Ծրածանի» տրամադրութեան տակ դրված 2 յատուկ գումարները—մէկը՝ Ալ. Կաճկաճեանի մահվան առիթով նուիրված 440 ր., հանգուցեալի յիշատակին գրքեր հրատարակելու համար, իսկ միւսը՝ Գր. ք. Գրիգորեանի յոբելեանի առիթով հաւաքված 150 ր., որով պէտք է լոյս ընծայվեն մանկական հրատարակութիւններ—գործադրվեն բացառապէս իրանց նպատակներին:

«Ծրածանն» այդպիսով տալու է ընկերութեանը յիշեալ 2 գումարները, որոնք այժմ վերածված են արդէն հրատարակութիւնների, իր մօտ ունեցած նիւթերը և 200 ր. էլ իր հիմնական գումարը:

Հրատարակչական Ընկերութեան կանոնադրութեան համաձայն՝ ժողովը ընտրելով 10 հոգի իր միջից՝ նրանց միջոցով էլ պաշտօնական դիմումն արեց վարչութեանը:

Այդպիսով «Ծրածանի» հիմնադիրները, որոնք նպատակ էին դրել կազմակերպելու Բագւում միօրինակ մանկակ.-հրատարակչական ընկերութիւն, նախաձեռնող հանդիսացան Կովկ. Հ. Հրատարակչ. Ընկ. Բագուի ճիւղի կազմակերպվելուն:

Վերջին դէպքում այն մի խումբ գործիչները, որոնք տոգորված էին հայ մանուկների համար ընթերցանութեան ընտիր նիւթեր մատակարարելու գործունէութեամբ, կարծում ենք, աւելի մեծ աջակցութիւն կը գտնեն տեղական բանիմաց խաւերում:

Բագու, 2 ապրիլի — Աշխատակից

ՔՆՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ ՀԱՐՑԸ

—

Դպրոցներում քննութիւններ կատարելու կամ չը կատարելու հարցը նորից հրապարակի վրա է դրված: Ինչպէս յայտնի է, մեր հայոց եկեղեցական-ծխական և թեմական դպրոցներում վերջին տարիներս քննութիւնները տեղի չէին ունենում: Ներսիսեան դպրոցի տեսուչ Յովսէփ Խունունց, անհրաժեշտ գտնելով քննութիւնների սիստեմի վերականգնումը, կարողացել է յամառ աշխատութիւններից յետոյ ընդունել տալ հոգաբարձութեան՝ քննութիւնները, այնպէս որ այս տարի Ներսիսեան դպրոցն աւարտող VII դաս. աշակերտները պէտք է աւարտական քննութիւն տան, իսկ միւս դասարաններում քննութեան պէտք է ենթարկվեն միայն թոյլերը: Նոյն հարցը դրել է և Յովնանեան դպրոցի հոգաբարձութիւնը, որը, սակայն, վերջնական որոշումն տալուց առաջ, կամեցել է ունենալ մանկավարժական ժողովի գրաւոր և պատճառաբանեալ կարծիքը քննութիւնների օգտակարութեան, անհրաժեշտութեան կամ վնասակարութեան և անկարևորութեան մասին. մանկավարժական տեսակէտից: Բայց Յովնանեան դպրոցի ուսուցչական մարմինը, նախքան իր կարծիքը յայտնելը, հարկաւոր է գտել յարուցանել մի այլ սկզբունքային հարց, թէ ո՞ր մարմնի իրաւասութեանն է պատկանում քննութիւնների հարցի վերջնական լուծումը, հոգաբարձութեա՞ն թէ՞ խառն ժողովին (հոգաբարձական և ուսուցչական կազմերին): Հոգաբարձութիւնը իր վերջին նիստում, լսելով այդ առաջարկը, գտել է, որ խնդրի վերջնական լուծումը պատկանում է հոգաբարձական ատեանին, որի անդամն է և տեսուչը, իբրև մանկավարժական ժողովի ներկայացուցիչ, ուստի և նորից առաջարկել է մանկավարժական ժողովին տալ իր պատճառաբանեալ կարծիքը քննութիւնների մասին: Այժմ մանկավարժական ժողովին մնում է ուրեմն ou se soumettre, ou se démettre.

ՉՔԱՒՈՐՆԵՐԻ ՕԳՏԻՆ

—

Չքաւորներին բաժանելու համար Թիֆլիսում Զատկի տօների առիթով ստացանք 1) Սիմէօն Պօղոսեանից 5 ր., 2) Սկոբելեվից (Ֆերզանեան շրջան), Ովսաննա Միքայէլեանից 5 ր.: Ուրեմն մինչև այսօր ստացել ենք (նախորդ 3 ր. հետ)—13 ր.:

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

✦ Զատկի առիթով Փոխարքայի պալատում ստորագրութիւն է բացված նրանց համար, որոնք կը ցանկանան այցելութիւնների փոխարէն իրանց լուման տալ զանազան բարեգործական նպատակների:

✦ Մեզ հաղորդում են, որ Պետերբուրգի եկեղեցական խորհուրդն ուղարկել է 2000 ր. միանուագ նպաստ Թիֆլիսի Հայ Գիւղատնտեսական և Տնայնագործական Ընկերութեանը՝ գործադրելու ընկերութեան նպատակների համար:

✦ Պարիզում հրատարակվող «La France Litteraire» ամսաթերթի փետրվարի համարի մէջ հրատարակված է Մխիթարեան

միաբան յայտնի հայ բանասէր հ. Ս. Երեմեանի «Վեմաժարտ» վիպակը։ Նոյն հանդէսի մէջ անցեալ տարի հրատարակվեց նոյն հեղինակի մի ուրիշ վիպակը՝ «Մնաս բարով օջախը» վերնագրով, որ այս տարի արտատպեց նաև Կ. Պոլսի «La Patrie» շաբաթաթերթը, որ այս օրերս հրատարակեց նաև հ. Ս. Երեմեանի «Տուրկին» վէպի առաջին գլուխը գեղեցիկ ֆրանսերէնով։

◆ «Մշակի» մշտական աշխատակից և «Արօր» ամսագրի խմբագրութեան անդամ Ռուբէն Խանազատեանը մի քանի օրից ի վեր ծանրապէս հիւանդ է։ Երկու օր առաջ տեղի ունեցաւ ճգնաժամը նրա հիւանդութեան մէջ, որ թոքերի բորբոքումն է, և հիւանդը իրան լաւ զգաց ժամանակաւորապէս, բայց հիւանդութիւնը դեռ շարունակում է մնալ իր ծանր վիճակի մէջ և վտանգը բոլորովին չէ անցած։

◆ Մեզ հաղորդում են, որ մորեխի դէմ մաքառման գործը շարունակվում է աջողութեամբ։ Այս տարի մորեխը մեծ քանակութեամբ երևացել է Կարեագինի, Շուշու և Շամախու գաւառներում։ Ագրոնոմ Աւ. Սահակեան, որ ղեկավարում է մաքառման գործը, շատ տեղերում մտցրել է շվէյնֆուրտեան կանաչի գործադրութիւնը, որը տուել է և տալիս է լաւ հետևանքներ։ Այն տեղերում, ուր յարմարութիւններ չը կան շվէյնֆուրտեան կանաչի կիրառութեանը, գործադրվում է մաքառման հին եղանակը։

◆ Մոսկվայի Կայսերական Հնագիտական Ընկերութիւնը դիմեց Կովկասի Փոխարքային խնդրելով առանձին ուշք դարձնել Երևանի Սարդարի պալատի վրա ոչ միայն իբրև հնութեան մի յիշատակարանի վրա, այլ և իբրև ռուսական զէնքի փառքի վրա, որովհետև ինժենէրական վարչութիւնը տեղեկացրել է, թէ նա հնարաւոր չէ գտնում այլևս պահել այդ պալատը ուստի և ստիպված է լինելու քանդել։ Հնագիտական ընկերութիւնը միևնոյն ժամանակ հետաքրքրվում է իմանալ, թէ քանդելուց յետոյ ինժենէրական վարչութիւնը ինչ է անելու պալատի պատկերները և միւս իրերը, որոնք, Ընկերութեանը հասած տեղեկութիւնների համաձայն, վաճառվում են համարեա ձրի Թիֆլիսի շուկայում։

◆ Որովհետև շուտով կը սկսվի երթևեկութիւնը Մուխրանեան կամուրջի վրա, քաղաքային վարչութիւնը մի առաջադրութիւն է պատրաստել դումայի առաջիկայ նիստին ներկայացնելու համար՝ երթևեկութեան համար կառքերից որոշ տուրք առնելու մասին, ինչպէս այդ միջոցը գործադրվում է ներկայումս Վերայի կամուրջի համար։

◆ Զատկական տօներին Թիֆլիսում սպասվում են Մոսկվայի համալսարանի ուսանողներ՝ թւով 53 հոգի՝ իբրև էկսկուրսանտներ։

◆ Կովկասեան Գիւղատնտեսական Ընկերութեան յանձնարարութեամբ Թիֆլիսի նահանգը մեկնեցին մեղուաբուծութեան և շերամապահութեան երեք ինստրուկտորներ։

◆ Թիֆլիսում կազմակերպվեց մանկավարժական կանանց բարեգործական ընկերութիւն, որի անդամների առաջին ընդհանուր ժողովը կը կայանայ այս ուրբաթ։ Ի սրտէ աջողութիւն ենք ցանկանում նոր ընկերութեանը։

◆ Յունիս ամսից գործադրութիւնից հանվելու են հինգ կոպէկանոց պղնձեայ դրամները։

◆ Բանտից ազատվեց մայրաքաղաքների լրագիրների թղթակից Ի. Կօրեակօվը։

◆ Բժ. Սօբոլէվսկին անակնկալ մեկնեց քաղաքից և այդպիսով շատ հետաքրքրվողներ զրկվեցին նրա դասախօսութիւնը Կոնգօյի մասին լսելուց։

◆ Բժ. Լ. Ս. Օհանջանեանի դասախօսութիւնը՝ «Ամուսնութիւնը առողջապահութեան տեսակէտից» նիւթի մասին, որ պէտք է տեղի ունենար Զուբալօվեան ժողովրդական տանը կիրակի, ապրիլի 11-ին, յետաձգվում է մայիսի 7-ին։

◆ Կ. Հ. Բ. Ընկ. խորհուրդը խնդրում է մեզ տպել հետևեալը. «Ի նկատի առնելով, որ բազմաթիւ աղքատներ ըստ սովորութեան առաջիկայ տօների առիթով դիմում են ընկերութեան օգնութեանը, ուստի այդ նպատակի համար խորհուրդս ընդունում է նուէրներ դրամով, մթերքներով և շորով, ամենայն օր, ընկ. գրասենեակում (Աբաս-Աբադսկայա հրապ. սեփ. տուն № 7)։ Խորհուրդը լրագրութեան միջոցով կը տայ հաշիւ թէ ստացած նուէրների և թէ նրանց գործադրութեանց մասին»։

◆ Աւագ-ուրբաթ երեկոյեան, ամսիս 16-ին, Գրական-Գեղագիտական Սալօնում կը կայանայ բժշկ. Աւ. Բաբայեանի հանրամատչելի զրոյցը «Եկեղեցական առողջաբանութեան, ամուսնացողներից բժշկական վկայական պահանջելու մասին»։ Մուտքը քահանաների, ուսուցիչների, գրականագէտների, բժիշկների և սրանց ընտանիքների համար 50 կ., իսկ կողմնակի անձնաւորութիւնների համար 1 ր.։ Ունկնդիր լինել կամեցողները հրաւիրվում են վաղօրօք ապահովել իրանց մուտքի տոմսակով, որովհետև սահմանափակ է տոմսերի թիւը։

◆ Թոքախտի դէմ կռւող Կովկասեան Ընկերութիւնը՝ Աբասթումանում շինվելիք սանաթորիայի համար ստացել է նուէր.— Հաջի-Զէյնալ Ա. Թաղիեվից—2500 ր., Աղա Իւսուֆ Դադաշեվից—1000 ր., Բենկենդորֆից—1000 ր., Աղա-Մուսա Նաղիեվից—1000 ր., Լ. Մանթաշեանից—500 ր., Դ. Իզբաշեանից—500 ր., Ա. Ղուկասեանից—500 ր., Մ. Մուխտարօվից—500 ր., Մահմեդ-Բաղըր Հուսէյնօվից—500 ր., Ի. Սաֆար-Ալիեվից—300 ր., Հաջի Շիխալի-Դադաշեվից 300 ր., Թ. Մելիքեանից—200 ր., Պլակինից—200 ր., Լեոներից—300 ր.։

ԳԻՏՈՒԹ., ԳՐԱԿԱՆ., ԳԵՂԱՐ.

ԹԱՏՐՈՆ ԵՒ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ

Երևան, 7 ապրիլի

Ապրիլի 6-ին, Օգտակար Գիտելիքներ Տարածող Ընկերութեան դահլիճում, դերասան Թաշճեանը և Զարչօղլեանը, մասնակցութեամբ տեղիս սիրողների, ներկայացրին «Զօհի փոխարէն պոհ» կոմէդիան հեղ. Դանչենկոյի և «Տիկինը ննջում է» վօդվիլը՝ թարգմ. Թուրեանի։ Երկուսն էլ անցան բաւականին աջող։

Դեռ առաջին անգամն է, որ Երևանում ժողովրդ. ներկայացում է լինում, բայց, չը նայելով դրան, հասարակութիւն չը կար. մանաւանդ աշխատաւոր դասակարգը բոլորովին բացակայում էր. միայն ներկայ էին թեմական դպրոցի մի խումբ աշակերտներ, որոնք հանդիսականների մեծամասնութիւնն էին կազմում, և 15-ից աւել գործակատարներ։

Դերասան Թաշճեան և Զարչօղլեան այս տարի այստեղ տուեցին մի քանի ներկայացումներ, իրանց ուժերը ներածին չափ աշխատելով հասարակութեան ուշադրութիւնը դարձնել դէպի հայկական բեմը։

Զիմ

Մերվ, 5 ապրիլի

Ամսիս 4-ին տեղիս թատերասէրների խումբը հասարակական ժողովարանի դահլիճում յօգուտ տեղիս Կանանց Բարեգործ. Ընկ. խաղաց Ս. Թառայեանցի 5 գործ. «Թաղնված Ջայներ» դրաման։

Խաղն անցաւ սառը. չը նայած որ դերակատարները սովորել էին իրանց դերերը, բայց և այնպէս չը կարողացան աջող կերպով դուրս բերել պիէսի գործող անձերի իսկական տիպն ու բնաւորութիւնը։

Ներկայացումը վերջացաւ գիշերվայ ժամը 2-ին, որովհետև վարագոյրն առաջին անգամ բարձրացաւ հազիւ ժամը 9 1/2-ին։

Ներկայացումը գրաւել էր անգին բազմութիւն բոլոր դասակարգերից։

Հասարակութիւնը հեռացաւ դահլիճից ոչ գոհ։

Մանասէ

ԹԱՏՐՈՆԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

◆ Թիֆլիսի նահանգապետը թոյլատրեց իշխանուհի Ե. Ջամբակուր-Օրբելեանիին մայիսի 1-ին Վրաց Ազնուականների թատրոնում մի ներկայացում կազմակերպել ֆրանսերէն՝ Դուկրզովի դպրոցի և Մոսկվայի վրաց ուսանողութեան օգտին։

◆ Կովկասի Փոխարքան թոյլ տուեց խաղալ Կովկասի բեմերի վրա վրացերէն Ի. Սունդուկեանի «Սէր և ազատութիւն» պիէսի թարգմանութիւնը, որ կատարել է Իմէդաշվիլին։

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Սուրամ, 10 ապրիլի

Թոյլ տուէք ինձ «Մշակ» լրագրի միջոցով խորին շնորհակալութիւնս յայտնել հանգուցեալ Մանուչար Փ. Աւիծեանի այրի տիկին Եղիսաբեթ Աւիծեանին, որը ի յիշատակ իր հանգուցեալ ամուսնու նուիրեց տեղիս դպրոցին մի հարիւր ռուբլի։

Գործակալ Սուրամի՝
Յովսէփ քահ. Աւիծեան

Մուշ, 1 մարտ

Երկու ամիս յառաջ «մայր երկրէն դուրս ապրող մշեցիներուն և Տարօնի վիճակով հետաքրքրուողներուն» ուղղած էինք մի կոչ, որով կը հրաւիրէինք օգնութեան հասնիլ մեր ձեռնարկած դժուար, բարդ, բայց կենսական ձեռնարկին։

Ուրախ ենք, որ մեր դիմումը գտաւ արձագանք առանց երկար սպասումներու։ Այս անգամ ևս հայ հասարակութիւնը եկաւ ապացուցանելու, որ նա կենդանի է և վերահասու է այն բոլոր ջանքերուն, որոնք ունին հասարակական կարևորութիւն և կը ներկայացնեն այժմէութիւն։

Այդպիսի ձեռնարկներու մէջ համարելու է անշուշտ՝ Տարօնի լուսաւորութեան գործը, քանի որ հայութեան ամենաշատ շրջանը ոտքի կանգնեցնելու համար մի քանի տարի պէտք ունի դրսի օժանդակութեան։

Երբ շինուին մեր քայքայուած խրճիթներն ու արօրները, երբ մեր գիւղերու մէջ վառուին լոյսի ճրագներ ձեռնհաս դաստիարակներով, անտարակոյս տարօնցին պիտի կարողանայ իր բոլոր պէտքերուն բաւարարութիւն տալ սեփական միջոցներով։ Աւելի ևս երախտապարտ դէպի իրեն օգնողները՝ տարօնցին, կը յուսանք, օգնութեան հասնի իրմէ աւելի յետ մնացածներուն, աւելի նեղեալներուն։ Եւ ապա, անշուշտ, աւելի լայն գիտակցութեամբ, աւելի մեծ կորովով պաշտպանելու հայութեան անկապտելի իրաւունքները, ծառայելու մարդկային ազատութեան բարձր սկզբունքներուն։

Ահա այս գիտակցութեամբ՝ ի դիմաց Տարօնի և Սասունի կեղեքուած հայութեան մեր խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնենք՝ 1) Պալենց գրատան (Կ. Պոլիս), որ դպրոցական գործի առաջին քայլերուն իսկ նուիրեց 133 կտոր զանազան դասագրքեր՝ 995 ղրուշ արժողութեամբ։ 2) Արամ Երեցեանին (Մուշ), որ դպրոցական գործի առաջին քայլերուն նուիրեց մեզ համար այնքան կարևոր 50 օրինակ Պոնտացիի «Մայրենի լեզու» Ա. տարի՝ 150 ղրուշ արժէքով։ 3) Մ. Մեսրպեան և Որդոց (Կարին), որ հոկտեմբերէն ի վեր ճշդիւ և առանց ուշացնելու մշտապէս կատարած է մեր յանձնարարութիւնները և տակէ զատ՝ առաջինն եղաւ, որ արձագանք տուաւ մեր կոչին, ուղարկելով 10 օսմ. լիրա Տարօնի կրթական գործին ի նպաստ։ 4) Մկրտիչ Փորթուգալեանին (Մարսէյլ), որ տասնեակ տարիներ մեր ժողովրդի լուսաւորութեան ու ազատագրութեան ծառայելէ վերջը՝ այսօր իսկ իր տնտեսապէս անձուկ վիճակին մէջ չմոռցաւ նաև մեզ՝ և այս տարուան մի օրինակ «Արմենիա» թերթը յատկացուց շրջանիս դպրոցներէն մէկուն։ Այդ համարը կուղարկուի հանգուցեալ Հրայր-Արմենակի ծննդավայր Ղըլաղաջի դպրոցին, ուր դրուած է նաև հիմքը առաջին գիւղական ընթերցարան-գրադարանի։ 5) Երևան, Նախիջևան քաղաքներու և Ղամարլու և այլ գիւղերու այն անհատներուն, որոնք 500-էն աւելի տետրեր ու գրքեր հաւաքելով և ուղարկելով Մուշ Հ. Յ. Կոտոյեանի անունով՝ հնարաւորութիւն տուին հիմքը դնելու գիւղական մի քանի գրադարաններու, ճոխացուցին կեդրոնական-ուսուցչական գրադարանը ընդհանրացնելով այդպիսով ընթերցանութիւնը ժողովրդական լայն խաւերու մէջ։ 6) Սմբատ Դուլթեանին (Կ. Պոլիս), որ «Ազատամարտի» № 203-ի մէջ երևցած յօդուածին համաձայն իր «Նոր Դպրոց» և այլ հեղինակութիւններէն 500 օրինակ նուիրած է Տարօնի չքաւոր դպրոցներու պէտքերուն։ Ս. Դուլթեանի և իր օրինակին հետևողներէն կը խնդրուի (եթէ իրենք անկարող են նուիրուելիք իրերը հասցնել մեզի Մուշ) իրենց տալիք գրքերը յանձնել Պալենց գրատան, որ սիրայօժար կերպով մեզի փոխադրել ստանձնած է գրքեր ու իրեր։ 7) Օրդուի (Տրապիզոնի շրջան) հայ հասարակութեան այն մասին, որ ստացուած նամակի մը նայելով՝ իր սեփական պէտքերը մոռնալով ձեռնարկած և հանգանակած է 10 լիրայէն աւելի գումար մը իբրև պարտաճանաչութեան մի ապացոյց, զոր տալու են հայութեան ապահով և բարեկեցիկ վայրերը աւերուած շրջաններու հանդէպ։ 8) Եւրոպայի Հայ Ուսանողութեան Միութեան, որ նուազեցնելով միութեան գործունէութիւնը՝ ուսանողութեան ապրած վայրերու մէջ, յատկացուցած է շրջանիս կրթական պէտքերուն 3398 ֆրանկ։ Մեզ համար գնահատելի է այդ նուէրը՝ ոչ միայն գումարի մեծութեան տեսակէտէն, այլ անոր համար, որ համեմատաբար ապահովուած մեր կրթուած երիտասարդութիւնը՝ մոռացութեան չի տար իր պարտականութիւնը դէպի «կրտսեր և տգէտ եղբայր գիւղացին»։

Ուսանողութեան գիտակցութիւնը, որ բռնակալական ճնշման դէմ կռուելէն և յաղթելէն յետոյ՝ կռիւը ուղղելու է խաւարի ու տգիտութեան դէմ, մեծ խրախուսանք է մեր սկսած դժուար ձեռնարկին մէջ...

Յայտնելով մեր շնորհակալութիւնները յիշեալ օժանդակողներուն առթիւ, մենք մեր կողմէն նուիրատուներուն ու հասարակութեան կը խոստանանք. Ա) Ամեն ուսման տարւոյ վերջը հրապարակային (գրաւոր) մանրամասն հաշիւ տալ թէ նուէրներու գործադրութեան և թէ մեր բրած քայլերու և ձեռք բերուած արդիւնքներու մասին։ Բ) Նպաստներով օժանդակել միայն ամենէն աւելի տուժած և ամենածայր պայմաններու մէջ գտնուած Սասնոյ և Դաշտի գիւղերուն, խրախուսելով և հետապնդելով, որպէսզի օժանդակուող վայրերը իրենք ևս աստիճանաբար բարձրացնեն իրենց վճարելիքը կրթական գործին համար։ Գ) Ունենալ մի շրջիկ բժիշկ (իրեն անհրաժեշտ դեղօրայքով), դպրոցական մանուկներու (և մասամբ անոնց ծնողաց) առողջապահութիւնը ապահովելու, ինչպէս և կռուելու տարափոխիկ հիւանդութիւններու դէմ։ Դ) Գէթ կեդրոնական գիւղերու մէջ դպրոցական տիպար և փորձնական պարտէզներ հաստատելով և աշակերտներու ձեռքով մշակել տալով շրջիկ մասնագէտներու միջոցով ընդհանրացնել շրջանիս մէջ մի քանի կարևոր և յաջողելիք բոյսերու մշակութիւնը.—բամբակի, վուշի, շերամապահութեան, ծխախոտի, խաղողի և պտղատու ծառերու լաւագոյն տեսակներ, նոր ձևի փեթակներու կատարելագործուած մեղուաբուծութիւն և այլն։ Ե) Ոչ միայն առաւարացնել դպրոցներու թիւը շրջանիս մէջ՝ յանցնելով և ընդգրկելով հարևան ճնշուած կամ քիւրդախօս վայրեր (Ախլաթ, Սղրդան և այլն), այլ և խտացնել լուսաւորութեան գործը, բարձրացնել անոր որակը։

Վերջինիս համար, էն կարևորը մեզի համար, գիւղական դպրոցներու պահանջներուն բաւարարութիւն տուող վարժապետանոցի մը հաստատումն է. իսկ մինչև այդ՝ մանկավարժական դասընթացներու ձեռնարկելը ամառուայ ամիսներու մէջ։

Կը յուսանք, որ մեր այս ուրուագծած ուղղութեան՝ հայ հասարակութեան զգայուն ու գիտակից մասը կուտայ իր հաւանութիւնը և իր աջակցութիւնը, նպաստելով այդպիսով մայր երկրի վերաշինութեան ու վերածնութեան։

Դիւան ուսումն. խորհրդոյ Տարօնոյ՝
Ատենապետ՝ Գէորգ Ս. Մարգպետունի
Ատենադպիր՝ Յարութիւն Մկրտչեան
Տեսուչ ազգ. վարժարաններու՝
Ս. Զաւարեան

Յ. Գ.—Օգտուելով առիթէն կը խնդրենք Ռուսաստան, Ամերիկա, Բալկաններ և այլ տեղեր ապրող մշեցիներու գիւղական միութիւններէ և անհատներէ՝ որպէսզի իրենց հայրենի գիւղերու դպրոցներու ուղարկուած ու զրկուելիք օժանդակութեան մասին լուր տան մեզի։

Ասիկ կարող է այլևայլ թիւրիմացութիւններու առաջն առնել, որ դժբաղդաբար հազուադէպ չեն մեզ մօտ և որ կը վհատեցնեն նուիրատուները և լքում առաջ կը բերեն հասարակութեան մէջ։

Նոյն

ԲՈՂՈՔՆԵՐ

Թիֆլիս, 12 ապրիլ

Թոյլ տուէք միացնել նաև մեր թոյլ ձայնը «Մշակի» խմբագրութեան և աշխատակիցների բողոքին Կ. Պոլսում կատարված թքապանութեան և ծեծի դէմ, սակայն մեղաւորը ամբոխը չէ, որը երեխայի նման չը գիտէ թէ ինչ է անում, այլ նրանց վարիչները՝ «ղոչիները»։ Երէկ և այսօր... Նախկին անունների կողքին այսօր աւելանում է Քէչեան... Զզւանք և նողկանք «մարդու» արժանապատւութիւնը ոտնատակ տուողներին։

Կ. Շիրինեան
Յ. Շահնազարեան

Թիֆլիս, 12 ապրիլ

Թոյլ տուէք արտայայտել իմ խորին վիշտը այն տրագիկ կոմեդիայի պատճառով, որ խաղում են այժմ Պոլսում։ Արդեօք երբ է ըմբռնելու «քաղաքակիրթ» աշխարհի «ինտելիգենցիան», որ ֆիզիկական ոյժը միանգամայն անզօր է և անընդունակ՝ մարդկութիւնը դժոխքից հանելու համար։ Մակեդոնացուց ու Նապոլէօնից աւելի հանճարեղ զօրապետներ կան... սակայն սրանց գործունէութեան արդիւնքը մի անմիտ զէրօ եղաւ միայն... Ժամանակ չէ հասկանալու, որ ամենավսեմ ու ամենասուրբ սկզբունքներն անգամ իրանք իրանց մեռնում են, եթէ մի տարաբաղդ օր իրանց օգնութեան են կանչում այս ու այն ֆիզիկական զօրութիւնը... Փաստե՞ր էք ուզում. նայեցէք ձեր շուրջը և թերթեցէք համաշխարհային ամբողջ պատմութիւնը։

Սեդրակ Թառայեանց

ԻՄ ՊԱՏԱՍԽԱՆԸ*)

(Նամակ խմբագրութեան)

Նորութիւն է իմ գրածը թէ ոչ, այդ միևնոյն է, ինչպէս շատ ուղիղ նկատում էք դուք։ Իսկական խնդիրն այն է, թէ արդեօք իմ ասածները, եթէ նոյնիսկ կրկնութիւն են ուրիշների ասածների, ճշմարի՞տ են թէ՞ ոչ։ Հայոց եկեղեցու համար վերանորոգվելը այն ձևով, ինչպէս որ ես եմ առաջարկում, կենսական պահանջ է թէ՞ ոչ։ Ահա այդտեղ է, որ մեր կարծիքները տարբերվում են։

Ամենից առաջ՝ սխալվում էք, երբ գրում էք. «պ. Երուանդը ի նկատի ունի միմիայն դաւանաբանական ռէֆօրմը։ Վարչականը նրա համար նոյնիսկ նշանակութիւն չունի։ Ուստի ես, հաւատարիմ մնալով իմ հայեացքներին, միանգամայն անտարբեր եմ նրա շօշափած հարցի նկատմամբ»։

Իմ գրքոյկում ես յատկապէս շեշտել և բարեփոխութեան կարօտ եմ համարել եկեղեցու երեք հիմնական կողմերն էլ՝ դաւանանք, պաշտամունք եւ կազմակերպութիւն։ Երեք խնդրում էլ շօշափել եմ ի հարկէ միայն սկզբունքները և չեմ կարողացել մտնել մանրամասնութիւնների մէջ։ Յատկապէս կազմակերպութեան կամ եկեղ. վարչութեան խնդրում ես հակառակորդ եմ միահեծան իշխանութեան կամ աբսօլիւտիզմի և պահանջում, որ համայնքն իր գործերի իրաւատէրը լինի. Իսկ համայնք ոչ կաթողիկոս է նշանակում, ոչ էլ տէրտէր ու վարդապետ, այլ ժողովուրդ։ Ուրեմն ես ժողովրդին չեմ մտածել զրկել իր բնատուր իրաւունքներից, և դուք ի զուր էք իմ դէմ ժողովրդի կամ ժողովրդական սկզբունքի պաշտպանի դեր յանձն առնում։ Նոյնքան սխալ է նաև այն հայեացքը, թէ համազգային եկեղեցական ժողով ասելով ես հասկանում եմ գիտուն վարդապետների և առհասարակ եկեղեցականների ժողովը։ Իմ ցանկացած համազգային եկեղեցական ժողովում նոյնքան իրաւունք ունեն մասնակցելու աշխարհականները, որքան և հոգևորականները։ Բայց մի անգամ ժողովրդի ընտրած առաջնորդ եպիսկոպոսը այդպիսի ժողովի մասնակցելու համար այլևս կարիք չունի նորից ընտրվելու, այլ ի պաշտօնէ պէտք է մասնակցութիւն ունենայ և վճիռ տայ։ Պէտք է ընտրվեն միայն աշխարհական պատգամաւորները։ Մի խօսքով՝ իմ ասածը ոչ զուտ կրօնականների ժողով է, ոչ էլ հանգուցեալ Խրիմեանի հրաւիրած «Կենտրոնական ժողովի» պատճէնը, այլ իսկական խառն ժողով՝ եկեղեցու առաջնորդ եպիսկոպոսների ու ժողովրդի ընտրեալ ներկայացուցիչների ձայնատուութեամբ և գիտուն վարդապետների խորհրդակցական մասնակցութեամբ։ Իմ ասածների մէջ հակաժողովրդական տենդենցիաներ գտնելու համար՝ պէտք է բարեխղճութիւնը կորցրած կամ չափազանց կուսակցական լինել. իսկ դուք շարունակ պնդում էք, որ հեռու էք երկուսից էլ։

Տարօրինակ զգացումներով է կարդում մարդ այն տողերը, որոնցով ի՞նչ ինձ էք կատարեալ իրաւունք տալիս և թէ «Բագրանի գեղջկուհուն, որ անցնում է փռփռած Արփաչայը, որպէս զի բարձրանայ նրա միւս ափի սև ժայռի գլուխը և իր ձեռքի մի ջուխտ մոմը վառէ ս. Շուշան անունով եկեղեցում, քանի որ այդ գործը նրա ջերմ և խորին հաւատի թելադրութիւնն է։ Այդ գեղջկուհին նոյն իսկ աւելի իրաւունք ունի, քան նախկին Երուանդ վարդապետը, որովհետև նա է կազմում ահագին բազմութիւնը»,—ինչպէս գրել էք ձեր յօդուածում։ Այսպիսի անհեթեթութիւնը դուք կամենում էք ծածկել խղճի կատարեալ սկզբունքի ներքոյ. այդ պատճառով էլ առանձին պաթոսով ու զօրեղ շեշտելով ասում էք. «Եւ երբ պ. Երուանդն առաջարկում է հայոց կաթողիկոսին եկեղեցական ժողով գումարել ս. Շուշանի նման եկեղեցիները ժողովարանի վերածելու համար, ես ասում եմ ոչ, նախկին հայր-սուրբ, դա կը լինի զզուելի բռնութիւն. Թողէք որ բագրանցի կինը ինքը հասկանայ, թէ պէտք է քանդել ս. Շուշանը։ Իրաւունք չունէք՝ ոչ դուք, ոչ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը, ոչ իսկ ձեր եկեղեցական ժողովը։ Դուք կարող էք ձեր անձնական հաւատը դէն ձգել, փոփոխել, կարկատել, իսկ երբ հարցը գալիս է ուրիշին, պարտաւոր էք թոյլ տալ, որ այդ ուրիշն էլ լինի ձեզ պէս՝ ազատ ընտրելու և հաւատալու մէջ»։

Այստեղ շփոթված է մի շատ տարրական բան. ի հարկէ ամեն ոք ազատ է ընտրելու և հաւատալու այնպէս, ինչպէս որ կամենում է և կարող է։ Ոչ ոք իրաւունք չունի օրինակ բագրանցի գեղջկուհուն, ձեզ կամ ինձ ստիպելու, որ քրիստոնէական եկեղեցու անդամ լինենք։ Մենք բոլորս ազատ ենք վաղը և եթ, եթէ այդ է թելադրում մեզ մեր խիղճն ու համոզմունքը, բուդդայական, մահմեդական կամ մի նոր կրօնի դառնալու։ Եւ եթէ մեր առաջ արգելք դնող լինի, յիրաւի զզուելի բռնութիւն գործված կը լինի մեր խղճի ազատութեան դէմ։ Բայց երբ մենք քրիստոնեայ ենք և մեզ քրիստոնէական եկեղեցու անդամ ենք համարում, այն ժամանակ ոչ մի կերպով իրաւունք չունենք մեր հեթանոսական սնոտիապաշտութիւնը փաթաթելու քրիստոնէական եկեղեցու վզին. եկեղեցու իրաւունքն ու պարտականութիւնն է ամեն կերպով արգելելու մեզ այդպէս վարվելու. հակառակ դէպքում նա ինքը դէմ գնացած կը լինի այն սկզբունքներին, որոնց վրա հիմնված է, և այդ պատճառով էլ անխուսափելի կերպով կը կործանվի։ Այդ նկատումներով էլ ես ասել եմ, թէ հայոց եկեղեցին վերջապէս պէտք է արգելք հանդիսանայ՝ խօսքով ու գործով՝ ժողովրդի մէջ տիրող սնահաւատութեանն ու սնոտիապաշտութեանը և ո՛չ թէ իւէր քաջալերէ պաշտօնապէս, ինչպէս է այժմ մտցնում։ Այլ կերպ վարվել քրիստոնէական եկեղեցին չէ կարող, որովհետև, կրկնում ենք, դրանով դաւաճանած կը լինի իր հիմնական սկզբունքներին։ Որքան և ճիշդ է ձեր ասածը, թէ հայոց եկեղեցու հետ «կապված են մի շարք կենսական հարցեր, որոնք ահագին նշանակութիւն ունեն հայ ժողովրդի ազգային կացութեան համար, նրա կրթական և կուլտուրական շահերի համար», բայց և այնպէս այդպիսի և դրանից էլ աւելի մեծ շահերի համար եկեղեցին իր սկզբունքները մոռանալ չէ կարող։ Առաջինը միշտ սկզբունքն է մնալու. երկրորդը միայն հետևանք է այդ սկզբունքի ուրոյն ձևակերպութեան հայոց ազգի մէջ։ Եթէ մենք եկեղեցու սկզբունքային կամ դաւանաբանական կողմին այդքան չնչին նշանակութիւն տանք, ինչպէս առաջարկում էք դուք, այն ժամանակ շատ չի քաշի, եկեղեցին կը կորցնի իր գոյութեան իրաւունքը իբրև անսկզբունք և պատահական մի հաստատութիւն։ Նրա հետ միասին բնականաբար կը չքանան նաև բոլոր նրա հետ կապված ազգային, կրթական ու կուլտուրական շահերը։

Ահա այս պատճառներով տարօրինակ երևաց ինձ ձեր գրածը այդ խնդրի մասին, որովհետև նախ՝ հասկացողութիւնների շփոթութիւն կար նրա մէջ և երկրորդ՝ բոլորովին անսպասելի էր ինձ համար ձեզանից լսել այնպիսի խօսքեր, որոնք հաւասարազօր են սնոտիապաշտութեան պաշտպանութեան, որ անշուշտ ձեր նպատակը չէ։

Աւելորդ եմ համարում այլ ևս խօսել այն կարծիքի մասին, թէ «Գեղջկուհին աւելի իրաւունք ունի, որովհետև նա է կազմում ահագին բազմութիւնը»։ Դա անկասկած սխալ է։ Պատմութեան փոքր ի շատէ ծանօթ իւրաքանչիւր ընթերցող գիտէ, թէ ինչ բան է բազմութիւնը և որքան իրաւունք է ունենում նա սովորաբար։ Կիրակի օրը Յիսուս Նազովրեցուն ովսաննա կանչող բազմութիւնը 4—5 օր յետոյ՝ ուրբաթ օրը «ի խաչ» էր գոռում. իսկ իրաւունքը բազմութեան կողմը չէր, այլ Յիսուսի։ Մահմեդին էլ բազմութիւնը խելագար էր համարում և ուզում էր սպանել. բայց յայտնի է, որ իրաւունքը Մահմեդի կողմն էր։ Այնքան պարզ խնդիր է այդ, որ չարժէ այլ ևս երկարացնելը։

Դուք ասում էք. «Երբ պ. Երուանդը ջերմապէս յայտարարում է, թէ քրիստոնէութիւնը ժամանակակից գիտութեան և ոչ մի ճիւղին հակառակ չէ, ես սպասում էի, թէ նա, օրինակ, կասէ, թէ ինչպէս պիտի հաշտեցնէ մեր դրական գիտութիւնները քրիստոնէութեան աղբիւրն ու հոգին կազմող Աւետարանի միջավայրի հետ, ուր կան, ինչպէս յայտնի է, և՛ պատռուող երկինք, և՛ խոզերի մէջ մտնող դևեր։ Բայց պ. Երուանդը ոչինչ չէ տալիս...» և այլն։ Ձեզանից ի հարկէ ոչ ոք չէ կարող պահանջել, որ դուք իմ միւս գրուածքներից էլ մի երկուսը կարդայիք։ Կարդալն ու չը կարդալը ձեր ազատ իրաւունքն է։ Բայց երբ որ չէք բարեհաճել կարդալ, ինքներդ պիտի իմ մասին դատողութիւն տալուց հրաժարվէիք։ Դուք ինձանից պահանջում էք, որ ես մի փոքրիկ գրքոյկի մէջ այնպիսի ծանրակշիռ խնդիր շօշափէի և մի քանի օրինակներ բերելով վճռէի, ինչպիսին է արդի գիտութեան և քրիստոնէութեան յարաբերութիւնը։ Այդ իմ գրքոյկի ծրագրից ու նպատակից բոլորովին դուրս էր։ Ի զուր էլ կրկնութեան կը լինէր իմ միւս գրքերի և գրքոյկների մէջ գրածներ։ Ձեր ցանկացած խնդիրների պատասխանը գիտական կերպով—առանց մի ճառանութիւնների և բացատրութիւնների—կը գտնէք իմ «Խարսխանք և Սուրբ Գիրք», «Յի-

*) Տես «Մշակ» №№ 77 և 78.

սուսի կեանքն ու գործունէութիւնը», «Ընդհանուր եկեղեցական պատմութիւն» (Ա. հատոր) գրքերի մէջ։ Ես կարծում եմ, որ մեծ մեծ դատողութիւններ տալուց առաջ՝ պէտք է խնդիրը լաւ ուսումնասիրել։ Մէկի մասին կարծիք յայտնելու համար էլ՝ պէտք է նրա բոլոր գրուածքները կարդալ։ Անշուշտ դուք էլ կը բողոքէք, եթէ ձեր մասին դատելու լինեն միայն ձեր լրագրական յօդուածներն ու մի երկու բրօշիւրը ի նկատի ունենալով։ Երուանդ Տէր-Մինասեանց

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԵՓՐԵՄԻ ՄԱՍԻՆ.

«Кавказъ» լրագրի Թաւրիզի թղթակիցը հետեւեալ կերպով է բնորոշում Եփրեմի անձնաւորութիւնը.

«Եփրեմի անձնաւորութեամբ հետաքրքրւում է ամբողջ Թաւրիզը։ Դրան նպաստում են և նրա մի քանի անձնական յատկութիւնները, որոնցից համարեա զուրկ են պարսիկ գործիչները. շատ կարելի է հետաքրքրութիւն է գարթեցնում անորոշութեան այն քօղը, որով ծածկված է Եփրեմի անունը։ Ասողներ կան, որ դա ռուսահպատակ հայ է, իբր թէ ալէքսանդրօպոլցի կամ գանձակեցի. կան և այնպիսիները, որ Թիւրքիայից գաղթած են համարում նրան։ Եփրեմի անցեալը մութն է. նա առաջ իբր թէ ոչինչ չէր ներկայացնում իրանից. մի քանիսը հանդիպել են նրան մի քանի տարի առաջ Բաշտում որպէս մի ինչ-որ կապալառուի գործակատարի։ Եղել է նա իբր և հրոսակախմբի պարագլուխ հայկական խառնակութիւնների ժամանակ Թիւրքիայում և, ձերբակալվելով ռուսական հողի վրա, ենթարկվել աքսորի և տաժանակիր աշխատանքների։ Պատմում են, որ Եփրեմը կողոպուտների թշնամի է և իբր թէ Ղարադաղի և մինչև անգամ Թաւրիզի վրա արշաւելու ժամանակ իր ձեռքով հրացանազարկ է արել կողոպուտի համար բռնված բախտիարցներին։ Հաւատացնում են, որ դրա շնորհիւ բախտիարցիների շրջանում խիստ կարգապահութիւն է տիրում։ Կասկածելի է դա, մանաւանդ որ Եփրեմը, որպէս հայ, ստիպված է շատ զգոյշ պահել իրան մահմեդականների վերաբերմամբ։ Հասկանալի է, որ Թաւրիզ հասնելուն պէս հայերը խիստ հիւրասիրում են նրան և տօնախմբութիւններ ու ներկայացումներ են սարքում իրանց ժողովարանում։ Այդպիսի ներկայացումներից մէկում Եփրեմը ներկայ էր իր զինված բախտիարցիների շքախմբով։ Նա տեսքով 45 տարեկան մարդ է, իրան շատ համեստ և հանգիստ է պահում, այն ինչ նրա զինված շքախումբը, որպէս պատմում են ականատեսները, առաջ էր ընկել և տեղ էր բռնել ուղիղ բեմի մօտ։ Ըստ երևոյթին, հայերը պաշարել են նրան զանազան խնդիրներով, որոնցով պաշտպանութիւն էին խնդրում զանազան ճնշումներից, սակայն լսում էի, որ Եփրեմը շատ զգոյշ է և խուսափում է որևէ միջամտութիւնից ի նպաստ հայերի։

«Դրանով է բացատրվում և նրա անգործունէութիւնը Սաթթարի և Բաղըրի վերաբերմամբ։ Նա, որպէս հայ, վախենում էր կալանաւորել այդ պարոններին, երկիւղ կրելով գրգռել մահմեդական ազգաբնակութիւնը առհասարակ հայերի և մասնաւորապէս իր դէմ։ Շատ կարելի է, որ այդ այդպէս է. ըստ երևոյթին, նա խելօք մարդ է»։

ԿՐՕՆԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԸ ԳԵՐՄԱՆԻԱՅՈՒՄ

Որքան հետաքրքրութիւն է զարթել դէպի քաղաքական հարցերը վերջին տարիները, նոյնքան էլ զգացվում է կրօնական կեանքի վերածնութիւնը Գերմանիայում, այն էլ երկու ուղղութեամբ։ Հետաքրքրական է մատնանիշ անել, որ երկու ուղղութիւններն էլ բղխում են գերմանական համալսարանների աստուածաբանական ֆակուլտէտների խորքերից։ Գիտական աստուածաբանութեան ներկայացուցիչների մի մասը, այսպէս անուանված աստուածաբանական-պատմական դպրոցը, կռիւ է մղում «քրիստոնէական կրօնի օրգանական զարգացման» դրօշակի ներքոյ։ Համաշխարհային կրօնական վարդապետութիւնների հետազօտութեան համեմատական մեթօդի միջով այդ դպրոցն հասաւ մի շարք խոր կրօնական և կենսունակ հայեացքների և նրա հետևանքները յուզեցին մինչև անգամ ազգաբնակութեան այնպիսի խաւերը, որոնք մինչև այդ կատարելապէս անտարբեր վերաբերվելով եկեղեցուն՝ նորից սկսեցին քրիստոնէական վարդապետութեան եռանդուն հետևողները դառնալ։ Աստուածաբանների միւս մասը, զուտ պատմա-կրիտիկական ճանապարհն ընտրելով, կամաց-կամաց սկսեց ուսումնասիրել կրօնների հիմնադիրների պատմութիւնը, և նրա կրիտիկական գնահատութիւնը կենտրոնացնում է այն հարցին, թէ արդեօք ինչպէս գոյութիւն ունեցե՞լ այդ հիմնադիրների իսկական պատմական գոյութիւնը։

Վերջին հոսանքի գլխաւոր ներկայացուցիչը, պրօֆէսոր Դրէվս, որը ներկայումս փիլիսոփայութեան ամբիոնի թեկնածուն է Բէտնում, իր ուսումնական գործունէութիւնը դադարեցրած Լիւդվիգ Շաէյնի փոխարէն, մի քանի տարի առաջ կանգնած էր երկու օր շարունակվող կրօնական մեծ վիճաբանութեան կենտրոնում, ուր հանդէս էին գալիս եկեղեցական բոլոր յայտնի գործիչները և Բեռլինի գիտնականները։ Այդ վիճաբանութիւնը օրվայ չարիք էր և յիշեցնում էր Հուսի և Լուտէրի օրով տեղի ունեցած եկեղեցական վէճերը։ Եւ նոյն իսկ այդ վիճաբանութիւնների պատկերը շատ քիչ էր տարբերվում այն ժամանակների կրօնական վէճերի պատկերից, երբ ժողովուրդների հոգևոր կեանքը կենտրոնանում էր կրօնի հարցերի շրջանում։ Իր հետազօտութիւնների կենտրոնում պրօֆէսոր Դրէվս այն միտքն է զարգացնում, որ պատմական Քրիստոսը գոյութիւն չունի։ Սակայն այդ կարծիքից գիտնականը այն եզրակացութեան է հասնում, որ քրիստոնէական վարդապետութիւնը, այնուամենայնիւ, կենդանի է, և մանաւանդ նրանով աւելի կենսունակ է, որ նա այսուհետև պէտք է հիմնվի ոչ թէ նրա հիմնադրի ֆիզիքական գոյութեան երկրորդական փաստի վրա, այլ կրօնական միֆի հոգևոր սկզբունքների վրա։

Ինքն ըստ ինքեան հասկանալի է, որ Դրէվսի կարծիքները եռանդուն դիմադրութեան հանդիպեցին եկեղեցական օրթոդօքսիայի կողմից։ Վերջինի ներկայացուցիչները անյապաղ միացան այն ագիտացիային, որ ուղղված էր Դրէվսի և առհասարակ «մօդէրնիստների» դէմ։ Պէտք է խոստովանել, որ նրանց կոչը ապարդիւն չանցաւ։ Աւելի յաճախ և հասարակութեան ուշադրութիւնը գրաւող ժողովները Բեռլինում կրօնական ժողովներն են։

Այդ բոլոր ժողովներից ամենից հետաքրքրականը վերջերս աւագ ուրբաթ օրվայ ժողովն էր։ Օրթոդօքսներն իրանց ժողովի համար տեղ ընտրեցին Բուշի ցիրկը, ամենամեծ բնակարանը Բեռլինում, մի ասպարէզ, ուր վերջին տարիները տեղի են ունենում գերմանական մայրաքաղաքի բոլոր աչքի ընկնող միտինգները։ Ժողով կազմողների նպատակն արդարացաւ։ Նրանց կոչին արձագանք տուին 6000-ից աւելի ունկնդիրներ, որոնք լցրել էին ցիրկը վերևից մինչև ներքև։ Կրօնական միտինգի կենտրոնական կէտն էր ներկայ օրերումս աչքի ընկնող Լէ-Սէր պաստորի ճառը, որը խօսում էր «Խաչեալը և նրա պահանջը» թէմայի վրա։ Հռետորն սկսեց ժամանակակից դէպքերից, օրվայ վէճերից, Քրիստոսի կեանքի իրականութեան հարցից և մատնացոյց արեց այն բանի վրա, որ «ներկայումս, երբ անհաւատութիւնը մտել է կազմակերպութեան շրջանում, հաւատացեալ քրիստոնեաներին անհրաժեշտ է կազմակերպել հակա-կազմակերպութիւն»։

Հրաւիրելով ստեղծել այդպիսի «քրիստոնէական դաշնակցութիւններ», պատերազմասէր պաստորը կրօնական հիմնի հնչիւնների տակ աւարտեց իր ճառը։ („Ս. Р.“)

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՊԵՏԵՐ. ՀԵՌ. ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

11 ապրիլ

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Արդարադատութեան մինիստրութիւնը Պետական Դումային ներկայացրեց մի նախագիծ արական և իգական անձանց ժառանգութեան իրաւունքները հաւասարեցնելու մասին։

Ազով-Դոնեան բանկը 1909 թւին զուտ օգուտ ունեցաւ 3.201,180 րուբլի 66 կ., ամեն մի ակցիային դիվիդենտ նշանակվեց 35 րուբլի։

ՆՈՎՈՉԵՐԿԱՍԿ։ Վախճանվեց Դոնի պօլիտեխնիկումի կառավարիչ մաթեմատիկայի դոկտոր Զինինը։

ԿԻԵՎ։ Սենատոր Դէդուլինը Զատկի առիթով դադարեցրեց իր գործունէութիւնը երկու շաբաթով։

Կիրիլովկա գիւղում ոստիկանութիւնը 2 գիւղացիների մօտ գտաւ 2 ռումբ և մի քանի փաթեթ ուժանակ։

ՊՕԼՏԱՎԱ։ Սենատոր Դէդուլինի կարգադրութեամբ ոստիկանութիւնը շատ հին զգեստավաճառների մօտ գրաւեց զինուորների բազմաթիւ իրեր արքունի կնիքներով և նշաններով։

ՄՕՍԿՎԱ։ Բացվեց իրաւագէտների ընկերութիւնը համալսարանի մեծ դահլիճում։ Ներկայ էին ռէկտորը և Մօսկվայի և Պետերբուրգի իրաւական ընկերութիւնների ներկայացուցիչները։ Նախագահ ընտրվեց պրօֆեսոր Ալէքսէևը։ Կարդացվեցին բազմաթիւ ողջոյններ զանազան ընկերութիւնների կողմից։

ՌԻԳԱ։ Այրվեց Ինցէի մեատաքսեղէն իրերի և թիթեղի գործարանը։ Վնասը 50,000-ից անցնում է։

ԽԱՐԲԻՆ։ Բօրսայի դահլիճում կայացաւ ռուս և ճապօնացի առևտրականների բազմամարդ հիմնադիր ժողովը պաշտօնական հիմնարկութիւնների և հասարակական կազմակերպութիւնների ներկայացուցիչների մասնակցութեամբ։ Ընդունվեց Խարբինի ռուս-ճապօնական ընկերութեան կանոնադրութիւնը, որ նպատակ ունի մերձեցում առաջ բերել երկու ազգերի միջև, երկուստեք լեզուները, կուլտուրան և տնտեսական կեանքը փոխադարձաբար ուսումնասիրելով և առևտրական յարաբերութիւնների զարգացմանը աջակցելով։

ՆԻՑՑԱ։ Օդագնաց Եփրեմովը վերցրեց վերջին մրցանակը, անցնելով 888 կիլօմետր տարածութիւն։

ՎԵՆԵՏԻԿ։ Բացվեց գեղարուեստի միջազգային ցուցահանդէսը։

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ ՅԱՅՏՆՈՒՄ Է

Եւեւան, Թղթակցին.—Երբ նորերս դուք Թիֆլիս էիք, Կ. Հ. Բարեգործ. Ընկերութեան դահլիճում եղած համերգի երեկոյեան դուք հանդիպելով խմբագրին հարց էիք տուել, թէ ինչու ձեր յօդուածը չէ տպվում. նա առարկել էր թէ դժուարանում է, ուրովհետև պատասխանատու առարկայ է։ Դուք յայտնել էիք, թէ վերցնում էք ձեզ վրա ամբողջ պատասխանատուութիւնը։ Սրանով բաւարարութիւն է տրվում ձեր տուած հարցին։

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ Ա. ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Յ. ՏԷՐ-ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ
Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ
ԲԺՇԿԱՊԵՏ Բ. ՆԱԻԱՍԱՐԴԵԱՆԻ
Հիմնված 1880 թ.
(Կուկիա, Վօրօնցօվի արձանի հանդէպ)
Ամեն օր, բացի կիրակի օրերից
ԱՌԱՒՕՏԵՐԸ՝
Բ. Ա. ՆԱԻԱՍԱՐԴԵԱՆ—11—12 ժ. վիրաբուժութեան և վեներական (սիֆիլիս) հ.։
Կ. Մ. ՉԻԿՕՎԱՆԻ—9½—11 ժ. աչքի, ներքին և նեարդային։
Զ. Ի. ԲԱԲԱՆԱՍԵԱՆ—10—11 ժ. մանկաբարձութեան, կանանց և երեխայոց հ.։
Ն. Տ. ՄՈՒԼԻՆ—10—12 ժ. ականջի, կոկորդի և քթի հիւ.։
Մ. Գ. ԱՒԵՏԻՍԵԱՆ—11—12 ժ. մորթու, վեներակ., վիրաբուժութեան և միզասեռ. հ.
Ա. Մ. ՓՈՒՂԻՆՕՎ—12—1 ժ. ներքին և երեխայոց հիւ. և ծաղկահատ.։
ԿԻՆ-ԲԺԻՇԿ Պ. Ս. ՋԻԼԲԵՐՇԱՑ—12½—1½ ժ. մանկաբարձ., կանանց և երեխայոց հ.։
Ա. Պ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ—1—1½ ժ. ներքին և երեխայոց հիւ.։
Բ. Գ. ԱՂԱՍԱՐԵԱՆ—1½—2 ժ. ներքին և երեխայոց հ.
ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ Մ. Ֆ. ԲՕՂԴԱՆՕՎԱ—9½—1 ժ., պլոմբներ և արհեստական ատամներ։
ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ՝
ԿԻՆ ԲԺԻՇԿ Պ. Ս. ՋԻԼԲԵՐՇԱՑ—6—6½ ժ. մանկաբարձ., կանանց և երեխայոց հ.։
Ի. Ֆ. ՄԱՐՑԻՇԵՎՍԿԻ—6—7 ժ. ներքին և երեխայոց հիւ. և ծաղկահատ.։
ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ Մ. Ֆ. ԲՕՂԴԱՆՕՎԱ—6—7 ժ.։
Վճարը 50 կ.։ Չքաւորները ձրի։ Համախորհրդի (կօնսիլիումի) և օպերացիայի համար առանձին։
Հիւանդանոցի վերատեսուչ՝
Բժշկապետ Բ. Նաւասարդեան
103. 0—38

ԲԺՇԿԱՊԵՏ
Գ. Ա. ՀԱԽՎԵՐԴԵԱՆ
Մասնագէտ միզասեռական, սիֆիլիս և վեներական հիւանդութիւնների։
Ընդունում է հիւանդներին՝
Առաւ. ժամը 12—1-ը, երեկ. ժամը 6—8-ը։
Կիրակի օրերը՝ միայն ժամը 12—1-ը։
Կուկիա, Սեմեօնօվսկայա փ. № 16.
Տելեֆօն № 40.
(Ե. ու. կ.) 984. 100—77

ԲԺԻՇԿ
Գ. Ն. ՄԱՂԱՔԵԱՆ
ՆԵՐՔԻՆ ԵՒ ԵՐԵԽԱՅՈՑ
ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
առանձնապէս ՍՏԱՄՈՔՍԻ և ԱՂԻՔՆԵՐԻ հիւանդութիւններ։
Ընդունելութիւն ամեն օր { 5—7 ժ. երեկ.
Միքայէլեան փող., № 36. Տելեֆօն № 388
(օ. մ.) 1216. 100—100

ԲԺԻՇԿ
Խ. Բ. ՄԵԼԻՔ-ԷՅՆԱԹԵԱՆ
Մասնագէտ սիֆիլիս, վեներական, միզասեռական և կաշուի հիւանդութիւնների։ Հիւանդների ընդունելութիւնը՝ առաւօտ. ժամը 9-ից մինչև 10-ը, երեկոյեան ժամը 5-ից մինչև 7-ը։
Կօնիեվսկայա փ., № 6, «Վէտցէլ» հիւրանոցի մօտ։ (Ե. Հ. Զ.) 955. 100—81

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԳՈՐԾՆԱԿԱՆ ՁԵՌՆԱՐԿ
ՄԵՂՈՒԱԲՈՒԾՈՒԹԵԱՆ
26 նկարով
Կազմեց Ա. Բարխուդարեան
Ծախվում է գրքի հրատարակող Ադօլֆ Դիւմայի մօտ. Միքայէլեան փողոց, № 140.
Գինը՝ 25 կոպէկ։ Գրավաճառներին 20% զիջում։
(Ե. Հ.) 420. 2—1

ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ ԻՐԵՐԻ ՎԱՃԱՌԱՆՈՑ
Ի. Ե. ԲՈՒՏԿՕՅԻ
Վերայի զառիվայր, № 17.
Պատիւ ունիմ յայտնելու յարգելի գնողներին, որ բացի ամեն տեսակ երաժշտական գործիքներից և նրանց պատկանելիքներից, ունենք նաև ամեն տեսակ աղիական լար ԹԱՌԻ համար։
ԳՆԵՐԸ ՄՐՑՈՒԹԻՒՆԻՑ ԴՈՒՐՍ։
(Կ. Ե.) 413. 2—2

КРЕМЪ НЕЛЛИ
NELLY'S CREAM.
Англійская аристократія предпочитаетъ всѣмъ другимъ средствамъ именно „Кремъ Нелли“, какъ лучшее для смягченія кожи лица, рукъ и бюста. Въ Лондонѣ расходится до 1.000.000 бан. ежегодно.
Кремъ Нелли уничтожаетъ всѣ недостатки кожи, загаръ, веснушки, пятна и т. п.
Продажа у Мюръ и Мерилизъ, Гетлингъ, Акц. О-ва К. Эрмансъ и К° и пр., а также во всѣхъ апт. и парфюмерн. магаз. Россіи.
Одной банки достаточно, чтобы убѣдиться въ его поразительномъ дѣйствіи.
Цѣна 1 р. 25 к. и 2 р. 25 к.
Въ провинцію налож. платежемъ на 50 к. дороже.
Для всей Россіи единств. складъ МОСКВА, Пречистенка, Б. Власьевскій пер., д. 3.
(М. 130700) 4 3. 40—1

10 րուբ. ամենօրեայ աշխատանք իւրաքանչիւրի համար։ Պահանջեցէք ձրի մանրամասնութիւնները այս հասցէով. EISNER et Co., Haag (Голландія). № 82.
(13,15,18) (М. 131452) 424. 3—1

Լոյս տեսաւ ՄԱԿ. ՋՄՇԿԵԱՆԻ
✳ ԳԻՍԱՒՈՐՆԵՐԸ ՏԻԵԶԵՐՔՈՒՄ ✳
(Պատկերազարդ)
Բովանդակութիւն.—Սարսափելի գիսաւորները։ Գիսաւորներն ինչ են։ Գիսաւորների կազմուածքը։ Գիսաւորների գլուխը։ Գիսաւորների պոչը։ Գիսաւորների տեսքը։ Գիսաւորների թիւը։ Գիսաւորների շրջանագիծը։ Գիսաւորների շարժումն ու սրընթացութիւնը։ Երկրիս ու գիսաւորի իրար հանդիպելը։ Նոր գիսաւորը։ Պարբերական գիսաւորները։ Հալլէյի գիսաւորն ու նրա տեսքը։ Էդմ. Հալլէյի կենսագրութիւնը։
Գինն է 20 կ.։
Պատուէրներն առանց կանխավճարի անկատար են մնում։
Հասցէն՝ Թիֆլիս, Մակար Ջմշկեան։
(Ե. Զ.) 387. 8—3

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ ԱԳԵՆՏ
Տեղական եւ օտար քաղաքների լրագիրների ու ամսագիրների համար.
Մ. Ա. ԳԱԺՕՆԻԱ
Ընդունվում են ձեռնտու պայմաններով ամեն տեսակ յայտարարութիւններ՝ ինչպէս տեղական, նոյնպէս և օտար քաղաքների լրագիրների ու ամսագիրների համար։ Իմ ծառայութիւնից օգտվել ցանկացողներին խնդրում եմ դիմել այս հասցէով. Тифлисъ, Великокняжеская, № 40.
Տելեֆօն № 216.
(Ե.Հ.Զ) 339. 15—7

ՅԱՆ ԿԱՑԱԾԸ ԻՐԱԳՈՐԾՎԱԾ Է

Զվեյցարիայի տեխնիկական ամենալաւ ույժերի օգնեց յարուածութիւնը ժամացոյցների շրջանում լիակատար աջողութեամբ է պսակված։
Կարդացէ՛ք! Շատ հետաքրքիր ական է!
Մօդայիկ, գործնական, շքեղ ուղղված ժամացոյց—„Rococo“—միայն 3 րուբ. 50 կոպէկով։
„Rococo“-ն միակ ժամացոյցն է՝ իր արտաքին գեղեցիկ տեսքով և շքեղութեամբ բաւականութիւն պատճառող ամենանուրբ ճաշակին։
„Rococo“-ն միակ ժամացոյցն է ժամերը ուղիղ և ճիշդ ցոյց տալու իր ծառայութեամբ, որի համար և ներկայանում է իբրև անհրաժեշտ պահանջ ժամանակակից մարդու համար։
„Rococo“-ն ողամարդ. գրպ. բաց ժամաց. է, լարում է 40 ժ. մի անգամ, ընթացքը քարերով, մեխանիկ. ոսկեզօծված, ամուր շինուածք։—Կօրպուսը շատ նուրբ է ու վրան ճոխ գեղեցիկ, արծաթի նման ռուբլաներ նմանն, գանազան տեսակ Յիգուրաներով փականների վրա (տես նկարը) եւ երբէք չի կորցնում իր նախկին տեսքը։
Որպէս զի կարելիութիւն տրվի ամենքին ձեռք բերելու այդ գործնական ժամացոյցը, մենք նշանակել ենք ամենամատչելի մի գին, այն է՝ 3 ր. 50 կ., 2 հատը 6 ր. 75 կ., 3 հատը 10 ր.։ Այդ ձևի կանացի ժամաց. հատը 4 ր. 50 կ., 2 հատը 8 ր. 75 կ., 3 հատը 13 ր.։ Մեր խորհուրդն է բերել տալ միայն „Rococo“ ժամաց., և դուք ընդմիշտ շնորհակալ կը մնաք։ Ժամաց. ուղարկվում է խիստ ստուգվելուց յետոյ, 6 տար. երաշխաւորութեամբ, վերադիր վճ. և առանց կանխավճ.։ Ճանապարհածախսը 1-3 հատի համար 40 կ., Սիբիր և Միջին-Ասիա՝ 80 կ.։ Ամերիկ. «Դուբլէ» նոր սիստ. շղթաներ, ամենալաւ ֆաբրիկայի, երաշխաւորութեամբ մետաղի ամրութեան համար, կանանց եւ տղամարդկանց, հատը 2 ր., 2 ր. 50 կ., 3 ր. եւ թանկ։ Պատուէրները խնդրում ենք հասցէագրել. Экспортному Дому А. ВУЗЕЕРЪ, Варшава, Порожная № 14-11.
Առանց բիսկի, քանի որ՝ ժամաց. չը հաւանելու դէպքում՝ փողը վերադարձնում ենք։
Թղթակցութիւնները ռուսերէն լեզուով։
(В. 22827) 311. 1-1

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ
ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ „ԳԵՂՈՒՆԻՆ“
Իր սովորական ղիրքով՝ 92 մեծադիր էջերով, զարդարուած բազմագոյն և բազմաթիւ միագոյն պատկերներով։
Խմբագրութիւնը ոեւէ ջանք չէ խնայած այնպիսի վիճակի մը մէջ դնել «Գեղունին» որ կարելի ըլլայ եւրոպական ազգերու դիմաց ներկայանալու գալ, որ պիտի մնայ իբր կոթող մը կիլիկեան ոճիրներու վշտին և տառապանքին, և իբրև յուշարձան մը այդ երկրին բազմաթիւ հայ նահատակներուն։
Ջանք ընելով յիշատակել բազմաթիւ գեղարուեստական նկարները՝ հարկ է ըսել, որ կարևոր էջեր նուիրուած են կիլիկեան դէպքերու պատկերներուն։
Գրական բաժինը բոլորովին նորութեամբ մը կը ներկայանայ հայ և օտարազգի ընթերցողներու։ Յօդուածներ ունին, բաց ի ներքին աշխատակիցներէ՝ Ամեն. Տ. Տ. ՄԱՏԹԷՈՍ Բ. ԻԶՄԻՐԼԵԱՆ, Ադանայի եպ. Պօղոս Թէրզեան, Դուրեան պատրիարք, Զօպանեան, Օհանեան, Ահարոն, Իսկուհի Մինասեան, Շիրվանզադէ, Տիկին Արշակուհի Թէոդիկ, Դանիէլ Վարուժան, Կուրտիկեան, Թ. Եսայեան, Դոքտ. Թորգոմեան, Սէյրի, Թորամանեան, Ռ. Սևակ։ Իսկ օտարազգի գրիչներէ՝ Ֆլամարիոն, Ժիւլ Բուա, նշանաւոր գրագիտուհին Ադելըսֆելդ, Ե. Տեզա, Վիկ. Աղանուր, Էնվէր բէյ, Սոֆիա Բուքովիէցքա և այլք։
Ինչպէս արդէն ծանուցուած է՝ «Գեղունիի» հասոյթը յատկացուած է։ Կիլիկիոյ աղէտեալներուն. ըսել է գեղարուեստասէր ազգայիններ «Գեղունին» ստանալով՝ պիտի փրկեն նաև որբիկի մը կեանքը։
Տեսնելով որ բարեսէր և գրասէր ազգայիններ փութացին և կը փութան յղել իրենց անունները (բաժանորդագրուելով «Գեղունիի») և տեսնելով որ տպագրուած օրինակները շուտով պիտի սպառին, այսու կը յայտարարենք թէ «Գեղունին» կարժէ ֆր. 10,—դհկ. 50,—դոլար 2,—րուբլի 4։
Բաժանորդագրուողք՝ պէտք է փութան իրենց անունը և հասցէն և գինը յղելու խմբագրութեանս, որպէս զի ամեն քաղաք կարենանք փոքրիկ սնդուկներով յղել «Գեղունիները»՝ առանց վնասելու բաժանորդաց հասցնելու համար։
Ամեն տեղ, ամեն քաղաք և գիւղ՝ Թաղապետութիւնը կամ երիտասարդութիւնը պէտք է աշխատի բարեսիրտ ազգայիններուն լումաները հաւաքելու համար (այսինքն «Գեղունիին» ստորագրուիլ տալու և անոնց անունները խմբագրութեանս յղելու, որպէս զի այդ մարդիններուն ուղղենք ապսպրած «Գեղունիները»)։
Վստահ ենք, որ բարեսիրտները գոհ պիտի մնան իրենց ըրած բարերարութեան վրայ, երբ իրենց առջև կունենան «Գեղունին». նամանաւանդ երբ իմանան թէ այդ «Գեղունին» հայ կեանք մը փրկած է սովէն։
Դիմել ուղղակի «Մշակի» խմբագրութեան։
Յ. Գ.—Վասն զի ամեն կողմէ գործակալներ և գրավաճառներ դիմումներ կընեն մեզ «Գեղունին» վաճառելու պայմանները ուզելով, կը յայտարարենք թէ 10% միայն կրնանք տալ անոնց՝ որոնք կը կանխեն դրամը յղել։
(Ե. ու.) 303. 10—9

„ԳՈՒՏՏԵՆԲԵՐԳ“
Գրավաճառանոցում վաճառվում են.

«Հայ գրողներ», ա. մ. Ահարոնեանի, Աղայեանի, Թումանեանի և Փափազեանի (բ. մասը, «Տաճկահայ գրականութիւն», տպվում է)	2 ր. —
«Անիի կործանումը», Բ. Այվազեանի, 2 հատոր միասին	1 ր. —
«Աշոտ Երկաթ» և «Սև յաղթանակ», Բ. Այվազեանի	1 ր. 25 կ.
«Ծիծաղաբեր» (անեկդօտներ) Խ. Խաչատրեանի	— 20 կ.
«Տղամարդու սեռական կեանքը», Եսայեանի	— 30 կ.
«Էս էլ քի մօցիքլութին» կամ «Զակուսկա, ճաշ, իրիգնահաց», 1 արար.	— 20 կ.
«Տնտեսական գիտութիւն», Բօգդանօվի, թ. Ա. Ջիլինգարեանի	1 ր. —
«Անգլիայի քաղաքակրթութեան պատմութիւն», Բօկլի, թ. Աղ.	— 75 կ.
«Պատմութիւն քաղաքակրթութեան», Սենեպօսի, թ. Նազարեանի	1 ր. —
«Պղնձէ քաղաքի պատմութիւնը»	— 50 կ.
«Ռատիկ, հայ կանանց ժողովածու»	— 70 կ.
«Մի գիւղացու պատմութիւն» (ֆրանս. յեղափ.) Վ. Փափազեանի	1 ր. 25 կ.
«Պատմուածքներ», Վ. Փափազեանի (թիւրքահայոց կեանքից)	1 ր. 25 կ.
«Անառակ որդին», վէպ, թարգմ. Զոհրաբ.	— 25 կ.
«Պատմափիլիսոփայութիւն», Ֆրանգեանի	— 30 կ.
«Միտք», գիտական-փիլիսոփայական ժողովածու	1 ր. 50 կ.
«Վերանորոգութեան խնդիրը հայոց եկեղեցիներում», Տէր-Մինասեանի	— 25 կ.
«Յիսուսի կեանքը», Ռենանի, թարգմ. Վարդանեանի	1 ր. —
«Հայերէն գեղագրութեան օրինակներ», 3 մասից	1 ր. 20 կ.
«Գայլ Վահան», հայոց պատմութիւնից	— 10 կ.
«Առաջին ընթերցարան», ֆրանսերէն լեզուի	— 20 կ.
«Օնանականութիւն», խրատներ ծնողների և դաստիարակների համար	— 20 կ.
«Վարդուհի», պարգև փոքրիկ մանուկներին	— 25 կ.
«Աշխարհագրական զրոյցներ», ձիւնապատ լեռների, խմբ. Ա. Աբեղեան	— 40 կ.
«Բանւորական հարցը», Ա. Աբեղեանի	— 20 կ.
«Աշխարհագրական զրոյցներ», հրաբուղխ, երկրաշարժ և հէյզեր, խմբ. Ա. Աբեղեանի	— 20 կ.
«Ուղղագրական բառգրքոյկ», Ա. Աբեղեանի	— 20 կ.
«Հայրենագիտութեան ուսուցումը», Ա. Աբեղեանի	— 20 կ.
«Երիտասարդական մեղքեր», սեռական անզօրութիւն, տղամարդկանց և կանանց, նկարներով, թարգմ. Ա. Արայեանի	1 ր. —

Դիմել՝ Тифлисъ, Книжн. магаз. „Гуттенбергъ“ Г. И. Галустяну.

Типографія „Экономія“ Большая Ванкская № 3.